

prosvetni delavec

Med drugim preberite

- ZA STROKOVNO PREMIŠLJENE ODLOČITVE, str. 2
- TEŽAVNO USKLAJEVANJE, str. 2
- ODPRTO, PROŽNO IN DEMOKRATIČNO, str. 3
- KDOR DELA, IMA PRAVICO ODLOČATI, str. 3
- DROBNE, A POMEMBNE STVARI, str. 4
- ZA ENAKOVREDNO IN NEODVISNO ŽIVLJENJE, str. 5
- OCENJEVANJE UČENCEV NA NAŠIH ŠOLAH, str. 7
- NAPAKE JE TEŽKO POPRAVLJATI, str. 11

Beseda mladih

O mesecu maju gotovo ni treba izgubljati preveč besed, saj vsi vemo, kako pomembni so številni dogodki, ki smo jim bili priče v pretekli in polpretekli zgodovini prav v tem mesecu. Precej jih je, in vsak izmed njih je zgovoren. In vendarle je za nas mlade ta mesec nekaj posebnega, saj ga poznamo tudi pod imenom mesec mladosti, katerega krona je prav gotovo 25. maj.

Dan mladosti, dan ko se je rodil tovariš Tito, smo izbrali mladi tudi za svoj rojstni dan.

Na ta dan končuje svojo večtedensko pot štafeta mladosti, veliki simbol bratstva in enotnosti, v katerega je na nekaj tisoč kilometrov dolgi poti več milijonov mladih, delovnih ljudi in občanov vtaklo svoje sporočilo v čvrsto nit prijateljstva. Iz rok v roke mladih — učencev, študentov, delavcev, kmetovalcev, vojakov, športnikov, gre štafeta palica, iz kraja v kraj se širi obroč ljubezni, prepreden s trdno pripadnostjo Titovi politiki neuvrščene, samoupravne in socialistične Jugoslavije. In prav v tem je naša velika moč!

Res je, da smo se v tem trenutku znašli v težkem družbeno-gospodarskem položaju, v takem, ki bolj kot kogarkoli prizadeva mlade ljudi, vendar pa v vsej svoji težavnosti in resnosti ta položaj še zdaleč ni brezizhoden. Prav mladina dobi danes največje ustrezno zaposlitev, ali pa zaposlitev nasploh; s tem se gotovo manjša tudi število šol in študijskih usmeritev, ki dajejo mlademu človeku ustrezne možnosti. Čedalje manj je denarja za študentje, študente in učence še vse preveč izkoriščajo njihovi stanodajalci, mladi nimajo možnosti, da bi dobili stanovanja, v najslabšem položaju pa so prav mlade družine... Zaradi vsega tega pa ne moremo le tarnati, vse to je hkrati temelj za akcijo pri reševanju vseh problemov. Akcijo, v kateri bodo udeležene najširše množice mladih, akcijo, ki jo bo vodila celotna mladinska organizacija, tesno povezana z drugimi subjektivnimi silami, predvsem s socialistično zvezo delovnega ljudstva.

Mladi ne moremo biti le nosilci prihodnjega razvoja, temveč moramo biti tudi zavzeti soustvarjalci sedanjosti in si prizadevati za izboljšanje naših gospodarskih razmer in za hitrejši razvoj socialističnega samoupravljanja. Pri uresničevanju tega, za naš najpomembnejšega cilja, nam tudi v lastnih vrstah, v mladinski organizaciji, ne manjka problemov. Želimo in hočemo jih odpraviti, zato moramo pritegniti k delu kar največ mladih. Začeti je treba zgodaj — pri otroku, pionirju — in nadaljevati v vseh okoljih, kjer mladi živijo in delajo. Prav na tem področju lahko opravijo ogromno delo vsi prosvetni delavci, namreč s svojim zglede in zagnanim delom med mladimi in ne nad njimi. Zaveš o tem, da danes ne more biti nikomur nič podarjeno, je za vsakega, posebno mladega človeka, izredno pomembna. Treba je samo še poprijeti za delo. To delo, ta boj za rešitev vseh nalog in problemov, ki nam jih nalaga današnji čas, pa mora postati stalnica...

Mesec maj, torej mesec, ki je resnično mladinski, naj bi trajal vse leto. To pa nam spričo odgovornosti, ki nam jo nalaga življenje, ne more biti težko! Tudi zato ne, ker smo dediči bogate polpretekle zgodovine.

Pogosto govorimo o Titu. Z njim se mladi spominjamo prehojene poti, zmaga in težav v našem boju za neodvisnost. V vihar- nih časih se kalijo velike osebnosti, vendar pa tudi velike osebnosti kujejo vsebino vihar- nih časov. Tovariš Tito je s svojimi številnimi soborci ustvaril naš svoboden — srečen dan, z brezmernimi možnostmi za razvoj vsakega človeka. Ko govorimo o samoupravljanju, mislimo torej na Tita, na njegovo doslednost v uresničevanju delavskega razreda, na njegovo javnost v pogledih, na njegovo odločnost in doslednost v boju za našo pot razvoja. Imeli smo veliko srečo, da smo bili Titovi sopotniki, njegovi učenci — sinovi in hčere naše socialistične samoupravne domovine.

Tito — to smo mi vsi. To je naša volja in moč za boj na vsakem koraku. Želimo, moramo in hočemo po tej poti, saj bomo le tako sredi težav, s katerimi se spopadamo, sredi zapletenih družbenih pojavov, sredi revolucije, ki se nikoli ne konča, sredi številnih možnih napačnih poti in zablod našli tisti edini pravi odgovor, ki ga je v vsakem trenutku znal poiskati tovariš Tito.

SAŠA DRAGOŠ

Maj, čas, ko se pomlad požene v svoj vrh, mesec, ki nam je simbol mladosti. Sredi sonca in zelenja se nam spomin vrača k Njemu, čigar življenje in delo sta neločljivo povezana z mladostjo in vzponom nove Jugoslavije. Tudi zdaj, ko ga že tri leta ni več med nami, je njegova misel tu, živa in resnična, trdna in usmerjajoča, kot misli velikih ljudi, ki jih preživijo še stoletja.

ško in strokovno izobraženi in pedagoško-metodično sposobni in koliko prej bodo opustili zastarela pojmovanja o šolski izobrazbi otrok in mladine. To pomeni, da moramo v prihodnje posvetiti posebno pozornost šolam, v katerih se pripravljajo učiteljski kader, hkrati pa moramo poskrbeti za neprenehno izpopolnjevanje učiteljev med njihovo prakso...
Iz pisma oktobra 1958

● V bistvu je bil boj za socialistične samoupravne odnose hkrati tudi boj za to, da bosta

znanost in izobraževanje skupaj s kulturo in umetniško ustvarjalnostjo eden izmed bistvenih dejavnikov osvoboditve delavskega razreda, vsestranskega razvijanja ustvarjalnih možnosti delovnega človeka in dinamičnega razvoja produktivnih sil. Naša prizadevanja so usmerjena na to, da te dejavnosti s svojo socialistično usmeritvijo in vrednotami, ki jih ustvarjajo, usposabljujejo delovnega človeka kot zavestnega graditelja čedalje bolj vsebinskih in bogatejših oblik življenja in socialističnih odnosov.
Iz referata na X. kongresu ZKJ, 1974

● Zveza komunistov se bo še naprej zavzemala, da se delavcem na področju vzgoje in izobraževanja zagotovi enak družbeno-ekonomski položaj, kot ga imajo delavci v materialni proizvodnji in na drugih področjih združene- nega dela. To pa se dosega z doslednim razvijanjem svobodne menjavne dela, ki mora spodbujati vrednotenje rezultatov izobraževalnega in vzgojnega dela v skladu z njegovim prispevkom k materialnemu, družbenemu in kulturnemu napredku.

Iz referata na XI. kongresu ZK, 1978

● ... Naši učitelji opravljajo veliko delo in častno nalogo, saj vzgajajo naše mlade socialistične generacije. Njihova naloga je ne samo, da iz mladine izoblikujejo sposobne strokovne kadre, temveč tudi po svojem značaju prave državljane naše socialistične države, ljudi, ki bodo visoko cenili naše revolucionarne pridobitve, ki bodo ljubili svojo državo, toda cenili tudi pozitivne pridobitve drugih narodov; ljudi, ki bodo v sebi gojili svobodnjaške tradicije naših prednikov, ki pa jih ljube- nen do svoje socialistične države ne bo motila, da ne bi bili hkrati tudi resnični internacionalisti.
Iz govora ob novem letu 1950

● ... Naša ljudska skupnost vam je zaupala zelo pomembno opravilo: da ste vzgojitelji nove generacije. Delo na tej prelomni- ci, delo za prevzemanje ljudi v novem duhu je dolgotrajno, zelo težko in naporno in se mora začeti v najbolj zgodnjih letih. To delo je težko, vendar mislim, da ga je mogoče opraviti. Biti morate borci za novega človeka, ki ga ustvarjamo. To poudarjam zato, ker ni mogoče graditi socializma, ne da bi ustvarjali tudi ljudi s socialistično zavestjo. To je velika naloga, ker ni vse samo graditev tovarn, industrija in napredek gospodarstva. Mi ne gradimo samo tovarn, ampak ustvarjamo tudi nove ljudi, ki bodo imeli popolnoma nove nazore o novih družbenih odnosih, ustvarjamo nov družbeni sistem, v katerem bodo ljudje imeli tudi drugačen odnos do dela in drugačne nazore o skupnosti.

Treba je upoštevati, da ni pomembno samo to, da bi prihajali iz šol razni specialisti, ampak predvsem to, da bodo to ljudje z značajem ponosnega in zavestnega socialističnega državljan. Tako otroci kakor odrasli imajo različne sposobnosti, nekateri se učijo lažje, drugi težje. To je stvar posebnosti, medtem ko je človekov značaj nekaj drugega. Paziti moramo, da bomo vsaj pri veliki večini, če ne pri vseh, ustvarili kolikor mogoče takšen značaj, kakršnega danes zahtevamo od vsakega našega državljanja.
Iz govora 29. aprila 1952

● ... Pri oblikovanju nove šole pripada prosvetnim delavcem kot neposrednim organizatorjem in voditeljem učnozgojnega procesa vsekakor najpomembnejša in najbolj odgovorna vloga. Ti so si tudi doslej zelo prizadevali in dosegli pomembne uspehe, čeprav so često delali v težkih okoliščinah. Kakovost naše šole bo tudi v prihodnje odvisna — seveda s pogojem, da družbena skupnost zagotovi najna materialna sredstva — predvsem od tega, koliko bodo učitelji ideolo-

dogodki
novosti

Kultura se ne more vzdrževati sama

Skupščina Posebne izobraževalne skupnosti za kulturo
o aktualnih problemih

Ni novost, da se Posebna izobraževalna skupnost za kulturo nenehno ubada s težavami, ki nastajajo pri zbiranju denarja in zato tudi z uresničevanjem programov. Vzrokovi, zaradi katerih nastajajo te težave, ni malo. Naštetimo le nekatere: glede na posebnosti kulturnega področja je preozko zasnovan krog uporabnikov, prispevna stopnja je sorazmerno visoka, le tretjina kadrov, katerih izobraževanje financira ta posebna izobraževalna skupnost, ostaja v »smeri«, dve tretjini pa jih po končanem šolanju odideta drugam. Naj povemo, da še tisti delavci, ki ostanejo, ne delajo samo v svoji delovni organizaciji, ampak imajo širšo vlogo (glasbenik, na primer, deluje na več področjih). Na vsa ta vprašanja so znova opozorili v razpravi na nedavni seji skupščine pisa za kulturo. Lani je ta posebna izobraževalna skupnost s težavo zbrala 40 odstotkov potrebnega denarja, 60 odstotkov pa se ga je solidarnostno prelivalo od drugih posebnih izobraževalnih skupnosti. Na seji smo slišali predlog, naj bi bilo razmerje med zbranimi sredstvi pri pisu za kulturo in med solidarnostnim prelivanjem 30:70, s predlogom pa morajo seveda soglašati vse posebne izobraževalne skupnosti. Iz razprave smo izvedeli, da je Republiški komite za kulturo spodbudil akcijo, v kateri naj bi ugotovili tiste »potencialne uporabnike«, ki bi jih bilo treba vključiti v Posebno izobraževalno skupnost za kulturo. Tako bo mogoče s širjenjem kroga uporabnikov, ki bodo prispevali svoj delež, rešiti marsikatero težavo, hkrati pa se bo lahko postopoma zniževala tudi prispevna stopnja.

Kljub obsežnemu dnevnemu redu je potekala seja skupščine zelo smotno, razprave so bile kratke in jedrnat. Udeleženci skupščine so namenili ustrezno pozornost tudi predlogu sprememb in dopolnitev enotnih osnov standardov in normativov za opravljanje vzgojno-izobraževalne dejavnosti ter meril za usklajevanje vrednosti programov vzgojno-izobraževalnih storitev. Na predlog odbora za usmerjeno izobraževanje pri skupščini Izobraževalne skupnosti Slovenije se bodo namreč programi za področje višjega in visokega šolstva v letu 1983 ovrednotili na temelju spremenjenih in dopoljenih meril, to pomeni, da bo »indeksiranje« odpadlo. Vse spremembe izhajajo namreč iz gmotnih možnosti, na katerih se je oblikoval globalni sredstev za višje in visoko šolstvo.

Global se je oblikoval na podlagi realizacije v letu 1982, ki je povečana skladno z resolucijo (dohodek je povečan za 9,5% in materialni stroški za 20%). Isto izhodišče velja tudi pri vrednotenju dejavnosti študentov. Vrednosti za študente se povečujejo povprečno za 10% glede na realizacijo omenjenih dejavnosti v letu 1982. Razpravljajci so predlog soglasno podprli.

V razpravi smo slišali tudi nekatere ugotovitve s področja srednjega šolstva, ki se nanašajo

na osebne dohodke učiteljev na teh šolah. Osebnih dohodkov učiteljev se na posameznih šolah razlikujejo, še večje pa so razlike med osebnimi dohodki učiteljev v skupni vzgojno-izobraževalni osnovi za proizvodne in neproizvodne usmeritve. Ob tem je bilo poudarjeno, da posebne izobraževalne skupnosti sicer plačujejo izvajanje programa, to pa le delno vpliva na osebne dohodke učiteljev. Opozorili so, da bi bilo treba nekako uskladiti dohodke učiteljev in ob tem upoštevati, da vse šole nimajo enakih možnosti, da bi si dodatno pridobivale dohodek s svobodno menjavo dela (kot so, na primer šole, ki lahko prodajajo izdelke učencev).

Delegati so razpravljali med drugim tudi o prijavah na razpis za šolsko leto 1983/84 na Posebni izobraževalni skupnosti za kulturo. Ob tem so opozorili na pereč problem: v smer splošna kultura se vpisujejo pretežno le slabši učenci, celo tisti, ki sploh ne obvladajo slovenskega jezika. Nasprotno pa je pri družboslovju, kjer je vpisana pretežna večina boljših učencev. Po mnenju strokovnjakov (psihologov in učiteljev na tem področju) bi bilo treba uvesti preskus znanja pred vpisom, da bi zagotovili boljše izbire učencev za to smer. Razpravljajci so predlagali, da bi morali seznaniti vse osnovne šole s programom smeri splošna kultura, ki je še za marsikoga novost. Menili so, naj bi potekala usklajena akcija na vseh osnovnih šolah, v njej pa naj bi ostelovale srednje šole kulturne usmeritve, Zavod SRS za šolstvo, Republiški komite za kulturo, Zveza kulturnih organizacij Slovenije in občinske izobraževalne skupnosti. Nadalje so opozorili, da bi bilo treba ustrezno motivirati učence, da bi se jih več (in boljših) odločilo za to usmeritev; razmisлити bi morali tudi o štipendijski politiki v delovnih organizacijah in o ustreznem načrtovanju kadrov. In ne nazadnje: opozorili so, da doslej ni bilo razpisa za kulturnega animatorja, zato tudi ni bilo ustrezne motiviranosti.

Spregovorili so še o nadaljnjem usklajevanju programskih zasnov med Posebno izobraževalno skupnostjo za kulturo in Posebno izobraževalno skupnostjo za pedagoško usmeritev. Ob tem so poudarili nekatere sklepe strokovnega sveta pisa za kulturo. Med temi naj omenimo te. Pri vseh vzgojno-izobraževalnih programih (za oblikovanje, likovno umetnost, film itn.) je treba upoštevati stopenjsko izobraževanje, kadrovska politika in usklajenost programskih zasnov, in programov s smernicami, pri vseh programih pa predvideti tudi izpopolnjevanje.

Še posebej je bilo poudarjeno, da pomenijo programske zasnove hkrati ugotavljanje potreb za dajše obdobje, ki jih v zdajšnjem težkem gospodarskem položaju še ne moremo uresničiti. Veliko je nalog, ki jih bomo morali izpolniti kasneje — zmeraj pa glede na možnosti in glede na resnične potrebe.

TEA DOMINKO

Za strokovno preišljene odločitve

S seje skupščine Izobraževalne skupnosti Slovenije

Med dokumenti, ki so jih sprejeli na seji skupščine Izobraževalne skupnosti Slovenije letošnjega 5. maja, so zbudili največ zanimanja predlogi o razporejanju denarja v osnovnem šolstvu in predvsem v usmerjenem izobraževanju, pa tudi predlogi za spremembo in dopolnitev enotnih osnov standardov in normativov za opravljanje vzgojno-izobraževalne dejavnosti ter meril za usklajevanje vrednosti programov vzgojno-izobraževalnih storitev.

Razčlenjevanje in razlaganje finančnih načrtov postaja pravzaprav neprijetno opravilo, saj je posledica težavnih odločitev — letos na primer o tem, da bo treba krčiti obseg vzgojno-izobraževalnih programov v usmerjenem izobraževanju. Iz zahtev po reformirani šoli so se izoblikovali programi, nesorazmerno z rastjo globalnih sredstev naraščajo tudi materialni stroški — za te je bilo predvideno 20-odstotno povečanje — narasli pa so tudi stroški za amortizacijo — zaradi povečanja amortizacijskih stopenj, nakupov nove opreme v šolah, graditve in prenove domov za učence in študente...

Številke so znane: za vse to bi potrebovali 7.023,4 milijona, po zdajšnjih možnostih pa bo združeno delo odmerilo za vse to le 6.802 milijona. Čeprav je v tem znesku za 11,2% denarja več kot je bilo za to področje porabljenega lani, pomeni, da se načelo o tem, da ima usmerjeno izobraževanje prednost, ne bo uresničilo. Pomagalo ni niti to, da so posebne izobraževalne skupnosti morale opustiti vsako misel o naložbah v šolstvo, da so denar za skupne naloge zmanjšali za 10 odstotkov in da je bilo nekaj denarja odvzetega šolam po pregledu opravljenega dela...

Prav ob trditvi, da brez poročevanja ne gre, in da je najmanj boleče, če kdo ne dobi tistega, česar ni opravil, pa so delegati ugotavljali, da so za tako na videz neopravljeno delo brez krivde krivi... Menili so, da taki poročaji niso pravilni, saj nastaja primanjkljaj predpisanih ur zaradi številnih drugih obveznosti, ki jih morajo opravljati učitelji, zaradi bolezni in drugih objektivnih vzrokov. Zatrjevali so, da je pedagoško delo kljub temu opravljeno, jasno pa je, da je zastarela metodologija za ocenje-

vanje opravljenega pedagoškega dela. Sestaviti bo treba tudi tak šolski koledar, v katerem bodo naloge razporejene tako, da bodo lahko pedagoški delavci brez večjih težav opravili svoje delo.

O krčenju obsega dejavnosti so dobili delegati med gradivom tudi stališča strokovnega sveta SRS za vzgojo in izobraževanje. Zmanjšani obseg kulturnih, naravoslovnih in telesnovzgojnih in obrambnih dejavnosti pa naj bi bil samo začasen in zasilen izhod iz zadreg, v katerih se je znašla reformirana šola.

Skratka, kljub dobrim namenom in poskusom, da bi vpisali usmerjeno izobraževanje med prednostne naloge, je jasno, da nova šola še ne bo tako hitro živela po novih načrtih. Tako kot v preteklih letih zmanjkuje denarja tudi za osebne dohodke prosvetnih delavcev, saj ga ni niti toliko, da bi zaustavili nadaljnje zniževanje njihove življenjske ravni. Tega pa ne more rešiti še tako pretehtan načrt ali prihranki tam, kjer je varčevanje najbolj škodljivo — pri redni dejavnosti šol.

Tehtne pripombe delegatov iz

višjih in visokih šol smo slišali tudi ob obravnavi predlogov sprememb in dopolnitev enotnih osnov standardov in normativov za opravljanje vzgojno-izobraževalnih dejavnosti ter meril za usklajevanje vrednosti programov vzgojno-izobraževalnih storitev.

Pomembno novost za visoko izobraževanje pomeni uveljavitev standardov in normativov, katerih naj bi po novem ocenjevali in vrednotili delo tudi v teh šolah. Čeprav pomeni odpravo tako imenovanega indeksiranja — načina po katerem so višje in visoke šole dobivale vsoto denarja glede na opravljeno delo — ta se je povečevala za določeni odstotek — korak naprej, pa so delegati iz visokega šolstva opozorili, da zdaj izoblikovani standardi in normativi še zdaleč ne ustrezajo, saj zavirajo kakovostno delo na pedagoškem pa tudi na znanstvenoraziskovalnem področju. Marsikaj od predlaganega in načelno sprejete tega bo treba torej še temeljito pretehtati, izpopolniti in strokovno utemeljiti način za vrednotenje opravljenega dela.

MARJANA KUNEJ

Težavno usklajevanje

S skupščine pisa za pedagoško usmeritev

Za skupščinske seje izobraževalnih skupnosti so značilni dolgi dnevi redi, na katerih se prepletajo vsebinsko pomembna in obrobna vprašanja, zadeve, o katerih delegati zavzeto razpravljajo in zadeve, s katerimi se lahko samo seznanjajo, ne da bi lahko nanje vplivali. Tako je bilo tudi na 13. redni seji skupščine Posebne izobraževalne skupnosti za pedagoško usmeritev. Pri 16 točkah dnevnega reda se je razprava razvila samo pri nekaterih vprašanjih, odprta in kritična, marsikdaj povezana tudi z nezadovoljstvom.

Kako poteka priprava programskih zasnov pedagoške usmeritve? Ker objavljene pisne informacije, ki naj bi jo pripravil Zavod SRS za šolstvo, ni bilo, je delegate ustno seznanil z zadnjimi razpravami v strokovnem svetu pisa njegov predsednik Mladen Tancer. Strokovni svet je namreč pred kratkim razpravljalo o tistih predlogih, po katerih naj bi začeli graditi novi sistem izobraževanja pedagoških delavcev tako, da bi najprej porušili (reformirali) sedanje srednje pedagoško šolstvo. Vsi razpravljajci, razen dveh, so v strokovnem svetu nastopili proti taki zamisli, ki jo nekateri vsiljujejo z že kar neverjetno vztrajnostjo. Člani strokovnega sveta so opozorili, da gre to vsiljevanje mimo stališč, ki so prevladala v razpravi o pedagoškem izobraževanju na republiškem svetu Zveze sindikatov, Slovenije, na republiški konferenci SZDL in drugje; gre pa tudi mimo dobrih izkušenj pedagoške prakse. Na strokovnem svetu so zato razširili delovno skupino, ki naj bi poiskala prave rešitve.

Medtem so se sestale tudi posebne delovne skupine, ki so proučile, ali lahko v prihodnjem štiriletnem visokoškolskem izobraževanju v istih programih izbirnimi predmeti usposabljamu hkrati učitelje za delo v osnovni in v srednji šoli. Težave so v tem, ker zahtevajo naravoslovci enopredmetni študij in samo družboslovci soglašajo z dvopredmetnim študijem, ki je značilen za zdajšnje izobraževanje osnovnošolskih učiteljev.

V razpravi smo ponovno slišali, da je pomembna celostna usmeritev vzgojno-izobraževalnega procesa — celotna notranja

usmerjenost srednjih pedagoških šol, učiteljev in učencev pri pripravi za pedagoški poklic. Sorodnost med programi zato ni zadosten razlog, da bi jih nepremišljeno združevali. Priprave programske zasnove za pedagoško izobraževanje se bo treba torej lotiti bolj strokovno in preišljeno. Rešitve bodo neposredno vplivale na prihodnji razvoj našega osnovnega in srednjega šolstva. V tem je naša odgovornost pred družbo in prihodnjimi rodovi učencev in študentov, je poudaril Mladen Tancer.

V pragozdu števil

Ko so delegati obravnavali predlog zaključnega računa Posebne izobraževalne skupnosti za pedagoško usmeritev za leto 1982 in finančni načrt te skupnosti za leto 1983, so se znašli pred nešteti številki brez ustreznice pisne razlage. To, da manjka vsaj skromna razlaga podatkov, da so nekateri podatki pomanjkljivi in med seboj neusklajeni, sta ugotovila pred skupščinsko sejo že odbor za načrtovanje in programiranje ter samoupravna delavska kontrola (v ustanavljanju). Delegati niso niti na seji prejeli povsem zadovoljivega odgovora, zakaj se npr. visokim šolam povečajo sredstva v letu 1983 za 25 odstotkov, srednjim pa samo za 2,7 odstotka, ob tem, ko se vrednost programov poveča vsem za 9,5 odstotka. Pojasnilo strokovne službe, da prihajajo podatki postopno in da je finančni načrt samo začasen, ni zadovoljilo delegatov, ki so sicer na koncu izglasovali predloge — s priporočilom, naj strokovna služba v prihodnje pripravi popolnejše gradivo.

Delegati se tudi ne morejo sprijazniti z nekaterimi togimi enotnimi merili, ki jih uveljavlja Izobraževalna skupnost Slovenije v vseh pisih in po katerih tudi v pedagoški usmeritvi ni več denarja za študij ob delu (kot ga je bilo v vseh časih in v vseh razmerah v preteklosti), niti ni potrebna denarja za nagrajevanje učiteljev mentorjev, pri katerih so učenci na obvezni praksi (čeprav je delovna praksa bistven sestavni del programa). Kaže, da za zdaj nimamo zdravila proti takim kalupom, pa se bo moralo

začasno pedagoško šolstvo delno preusmeriti v kakšno donosno dejavnost, da bo lahko »krilo svoje značilne potrebe!

V skladu s to logiko se bodo morale tudi v prihodnjem šolskem letu vzgojiteljice, ki si želijo pridobiti ob delu višjo izobrazbo, vpisati, kot doslej, na pedagoško fakulteto na Reki ali v Čakovcu, saj pri nas pedagoški akademiji še nista pripravili ustreznega programa. Lahko pa se zgodi, da vzgojiteljice tudi te možnosti ne bodo več imele, ker bodo vsepovsod okoli nas prešli na visokoškolsko izobraževanje vzgojiteljice, le mi bomo ostali pri »solidni« stari srednji vzgojiteljski šoli.

Neskladja med vpisom
in možnostmi

Sodeč po letošnjem vpisu v prvi letnik pedagoških akademij in drugih visokoškolskih organizacij, ki pripravljajo za pedagoške poklice, prihaja že zdaj do večjih neskladij med razpisom in učnimi mesti in prijavami učencev. Tako se je na primer na Pedagoško akademijo v Ljubljani prijavilo 927 kandidatov, razpisanih mest pa je samo 455. Največje neskladje je pri prijavih za razredni pouk (356 ob 150 vpisnih mestih). Na Pedagoški akademiji v Mariboru so neskladja manjša: na 390 učnih mest se je prijavilo 505 učencev. Velike razlike so tudi na Fakulteti za telesno kulturo: za pedagoško smer je bilo razpisanih 90 mest, prijavilo pa se je 214 kandidatov. Manjša neskladja so na Filozofski fakulteti: 805 prijav na razpisanih 585 mest. Da se Slovenci premalo zanimamo za vojaške poklice, nam pove tudi podatek, da se je na 120 razpisanih mest za SLO in DS prijavilo samo 70 kandidatov.

Letošnji podatki kažejo, da na srednjih pedagoških šolah ni večjih neskladij med razpisanimi mesti in prijavljenimi kandidati. Žal pa nam ta podatek še ne pove, ali se bo čez 4 leta število diplomantov te usmeritve skladalo z razpoložljivimi učnimi mesti in potrebami za nadaljnji visokoškolski študij v pedagoški usmeritvi. Da ne bi spet ugotavljali, kot letos ob vpisu na ljubljansko pedagoško akademijo, da se je nekdo »zaplaniral«! Letošnje zagate pri vpisu pa bo po-

magal reševati odbor posebne izobraževalne skupnosti za mrežo šol in štipendiranje.

Skupščina se je odločila, da bo za šolsko leto 1983—84 posebna izobraževalna skupnost razpisala 125 štipendij za učence srednjih pedagoških šol in 25 štipendij za študente pedagoške usmeritve. Prednost bodo imeli kandidati, ki se odločajo za deficitarne poklice (glede na potrebe območij), kandidati z boljšim učnim uspehom, ki živijo v slabših gmotnih razmerah, in tisti učenci, ki jih bodo kandidirale srednje šole. Razpisane štipendije omogočajo šolam, da si z načrtnim kadrovanjem in usmerjanjem najbolj obetavnih učencev v pedagoške poklice zagotovijo dober naraščaj za prihodnost. Priložnost, ki bi je šole ne smele podcenjevati!

Združevanje sredstev
za izobraževanje
pedagoških delavcev

Osnutek samoupravnega sporazuma o združenju sredstev za izobraževanje pedagoških delavcev, ki ga je pripravila posebna izobraževalna skupnost (v njem smo že pisali v našem glasilu), so sprejeli v vzgojnoizobraževalnih organizacijah različno. Bolj kot za preprosto oddeljevanje 0,5 odstotka dohodka skupni sklad se šole ogrevajo za čiste račune pri pokrivanju izdatkov za programe, ki bi jih po sebi izobraževalna skupnost priporočila in bi po vsebini in kvalitativnosti ustrezali potrebam prakse. Zaradi specifičnih potreb prakse delavske univerze verjetno ne bodo vključile v ta samoupravni sporazum.

Delegati so bili enotnega mnenja, naj kadrovske šole pripravijo programe za strokovno izpopolnjevanje pedagoških delavcev. Zbrane programe naj bi ocenili in ovrednotili do prihodnje skupščinske seje, nato pa bi jih razpisali in začeli združevati potreben denar, hkrati z zbiranjem podpisnikov samoupravnega sporazuma.

Prizadevanja posebne izobraževalne skupnosti bodo tako začetek pripeljala vsaj do bolj enotnega, pravočasnega in preišljenega načrtovanja in programiranja dopolnilnega izobraževanja pedagoških delavcev. JOŽE VALENTINČIČ

Odprto, prožno in demokratično

Stališča SZDL ob sekcijskih obravnava reforme

Družbeno-političnim dokumentom, ki usmerjajo razvoj vzgoje in izobraževanja pri nas, so se v zadnjem času pridružila tudi Stališča ob sekcijskih obravnava nekaterih odprtih vprašanj preobrazbe vzgoje in izobraževanja v SR Sloveniji, ki jih je 19. aprila t. l. sprejelo predsedstvo Republiške konference SZDL Slovenije.

Stališča se opredeljujejo na temeljnih vprašanj, ki so prišla v ospredje v januarjskih sekcijskih razpravah v Domu Ivana Cankarja v Ljubljani, pozneje pa je o njih tekla razprava tudi v drugih družbeno-političnih telesih, zlasti še na problemski konferenci ZKS o usmerjenem izobraževanju in v Svetu za vzgojo in izobraževanje pri predsedstvu Republiške konference SZDL. Ker smo v našem glasilu o teh razpravah obširneje poročali, bomo tokrat povzeli samo glavne podatke iz navedenih stališč (celotno besedilo je objavljeno v Delu dne 6. 5. 1983).

Stališča se zavzemajo za prožnejše oblikovanje mreže srednjih šol, ki naj bi se ustala do konca tega petletnega obdobja. Srednje šole naj bi praviloma ne izvajale programov različnih usmeritev; vendar je treba iskati tudi drugačne rešitve, zlasti v manjših središčih, še posebej na obrobju Slovenije.

V usmerjenem izobraževanju moramo zagotoviti navpično in vodoravno prehodnost. To bomo dosegli s tem, da bo vsak program omogočal pridobivanje znanja za vključitev v delo in v nadaljnje izobraževanje v določeni stroki in usmeritvi. Le široko zasnovani programi omogočajo tako prehodnost, odločilnega pomena pa je tudi kakovost vzgojno-izobraževalnega dela na šolah, ki edina lahko zagotavlja enakovrednost izobrazbe, dosežene v različnih usmeritvah. Pri prestopanju na druge usmeritve, zlasti pri vključevanju v visoko izobraževanje pa bodo študenti morali obvladati temeljna znanja, značilna za drugo stroko in pomembna za uspešno nadaljevanje izobraževanja v izbrani usmeritvi.

Postopno in načrtno moramo zmanjšati in odpraviti dualizem v srednjem šolstvu. Sedanje razlike v organiziranosti in kakovosti vzgojno-izobraževalnega dela med posameznimi srednjimi šolami ali vrstami srednjih šol moramo zmanjšati predvsem z izboljšanjem kakovosti tako imenovanih manj zahtevnih programov, z zagotavljanjem enakih možnosti vseh mladini in vsem šolam. Reforma temelji na načelu enotnosti vzgoje in izobraževanja. To načelo ne dopušča dualiz-

ma, programov, ki bodo namenjeni samo nadaljnemu izobraževanju in ločenim programom, ki bi bili namenjeni samo vključevanju v delo.

Skrb za različno sposobne učence naj se izraža predvsem v notranji diferenciaciji in v individualizaciji dela, v usmerjanju učencev v skladu z njihovimi sposobnostmi in zanimanjem, v prožni organizaciji vzgojno-izobraževalnega dela, ki bo spodbujala vsakega učenca, da se bo razvijal v skladu s svojimi sposobnostmi. Vsako področje dela zahteva tudi najsposobnejše delavce; zato moramo vsako usmeritev odpreti tudi najsposobnejšim učencem.

Izbira ustrezne smeri mora biti odločitev učenca. Šola mu mora pri tem le pomagati, mu svetovati. Usmerjanje ne sme temeljiti samo na šolskih ocenah, temveč na celostni presoji učencevih možnosti in nagnjenj, zlasti še njegovih nadaljnjih razvojnih možnosti. Višina pozitivne ocene ne sme biti edini pogoj za vključitev v določeno smer in napredovanje v njej, temveč je lahko samo pripomoček za usmerjanje.

Načrtovanje kadrov in izobraževanja mora upoštevati sedanje in dolgoročne potrebe združenega dela, celotne družbe in posamezne

stroke. Načrtovanje vzgoje in izobraževanja mora biti zato enakovredna sestavina načrtovanja celotnega družbenega razvoja. Načrtovanje predpostavlja usmerjanje kot trajen proces, pa tudi uresničenje permanentnosti izobraževanja. Okrepiti je treba vlogo osnovne šole pri poklicni vzgoji, odkrivanju in razvijanju nagnjenj in sposobnosti učencev, pri poklicnem svetovanju. Tako bo mogoče kar najbolje usklajevati skupne in posameznikove interese, omejevanje vpisa pa bo potrebno le v izjemnih primerih.

Reforma uveljavlja odgovornejšo vlogo uporabnikov izobraževanja. Podružbljanje vzgoje in izobraževanja pomeni skupno in odgovorno načrtovanje in izvajanje izobraževanja, ki povezuje izvajalce in uporabnike, šole in druge organizacije združenega dela, za katere izobraževanje je mladino in delavce. Bolj kot doslej se morajo organizacije združenega dela usposobiti za svoje izobraževalne naloge, zlasti še za izvajanje proizvodnega dela in delovne prakse ter programov usposabljanja v pripravniški dobi.

Preobrazba vzgoje in izobraževanja zahteva ugodne družbeno-politične, strokovne in druge možnosti in razmere. Mednje sodi odprto delovanje svetov za vzgojo in izobraževanje, ki vključujejo po potrebi tudi sekcijske obravnave, na katerih občani lahko izražajo svoje pobude, ocene in predloge. Zagotoviti moramo učinkovito delovanje delegatskega sistema v izobraževalnih skupnostih. Strokovne službe na področju vzgoje in izobraževanja naj bodo bolj usklajene med seboj in naj ponudijo v razpravo alternativne predloge strokovnih rešitev. Okrepiti je treba strokovne svete izobraževalnih skupnosti. O posameznih odprtih vprašanjih pa je treba pripraviti širše strokovne razprave in spodbuditi potrebne raz-

skave. Tako bomo sproti kritično preverjali posamezne rešitve in neposredno prispevali k nadaljnemu razvoju usmerjenega izobraževanja.

Družbeni značaj preobrazbe vzgoje in izobraževanja zahteva, pravi predsedstvo RK SZDL, odprto obravnavo vseh teh vprašanj in sodelovanje najširšega kroga delovnih ljudi in občanov pri ure-

dogodki
novosti

sničevanju sprejetih stališč. Med nalogami, ki jim moramo nameniti v prihodnje največ pozornosti, pa so: kakovost, metode in odnosi v vzgojno-izobraževalnem delu, nenehna izobraževanja in življenjska prepletenost izobraževanja in dela, ob sočasni stabilizacijski naravnosti naših prizadevanj.

J. V.

K novim programskim zasnovam

Od ustaljenih rešitev k sodobnejšim

Bliža se leto 1985-1986, ko se bo vpisal na višje in visoke šole prvi rod diplomantov srednjega usmerjenega izobraževanja. Visoko šolstvo ga bo moralo dočakati z novimi vzgojno-izobraževalnimi programi in s spremljeno programsko zasnovano.

Pod priuskom te naloge in časa za priprave, ki se bo hitro izteklo, se v zadnjem času pospešeno usklajujejo skupne programske zasnove posameznih usmeritev, še zlasti z vidika visokega šolstva. Koordinacijski odbor za usklajevanje programskih zasnov pri Izobraževalni skupnosti Slovenije v zadnjem poročilu ugotavlja, da so doslej sprejete nove programske zasnove za štiri usmeritve (v pisu za gozdarstvo, za lesarstvo, za gostinstvo in turizem in v Izobraževalni skupnosti Slovenije za programe, ki jih neposredno ureja). V postopku sprejemanja so programske zasnove v desetih posebnih izobraževalnih skupnostih (rudarstvo in geologija, metalurgija in koviinarstvo, kemija, farmacija, gumarstvo in nekovine, elektrotehnika in računalništvo, gradbeništvo, tisk in papir, tekstil, promet in zveze, zdravstvo, ekonomija). Z usklajevanjem so dosegli rešitve, ki omogočajo gospodarno izobraževanje delavcev za posamezna področja združenega dela; v programskih zasnovah bodo zato potrebni samo še manjši popravki.

V petih posebnih izobraževalnih skupnostih nove programske

zasnove še niso dozorele za sprejemanje, niti niso rešena nekatera bistvena vprašanja. To velja za agroživlilstvo, usnjarsstvo, kulturo, pedagoško in družboslovno usmeritev.

Postopno usklajevanje je privelo do tega, da smo v sedanjem izobraževanju skrčili število programov za 17 — na vsega 81 programov, število smeri pa za 43 — na skupno 180 smeri. Uresničuje se torej načelo: naj bi bili programi čim širše zasnovani, zato jih je tudi manj.

Ko je družbeni svet za vzgojo in izobraževanje 12. 5. 1983 obravnaval odprta vprašanja pri oblikovanju novih programskih zasnov v teh usmeritvah, zlasti še v visokem šolstvu, se je pri tem oprl na stališča: obeh univerz, Gospodarske zbornice Slovenije in njenih združenj, republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije in posameznih republiških odborov. Izobraževalne skupnosti Slovenije, posebnih izobraževalnih skupnosti in drugih teles. Kakšna zahtevna je to usklajevanje, vidimo že po tem, da v nekaterih vprašanjih še niti univerzi v Ljubljani in v Mariboru nista našli skupnega stališča; ki bi zagotavljalo komplementarnost in skladno medsebojno dopolnjevanje obeh univerz in preprečilo nepotrebno podvajanje programov. Združeno delo se opira na zahteve stabilizacijskega obdobja: prednost moramo dati izobraževanju za tiste gospodarske panoge, ki imajo vodilno mesto v našem prihodnjem gospodarskem razvoju in ki proizvajajo za izvoz. Skrb za vrhunske strokovnjake, raziskovalce in razvojne delavce pa seveda zahteva tudi kadrovske sposobne in gmotno trdne visoke šole; novih programov in smeri v visokem šolstvu ni mogoče razviti čez noč. Po drugi strani pa tudi ni mogoče kar mimogrede ukinjati nekaterih ustaljenih smeri in programov, saj moramo pred tem zagotoviti preusmeritev in socialno varnost njihovih delavcev. Celotno usklajevanje programskih zasnov v visokem šolstvu otežuje še okoliščina, da to delo zahteva kritično oceno in tudi korenito spreminjanje določenega stanja. Oblikovanje novih programskih zasnov je v tem eno najpomembnejših reformnih nalog.

Družbeni svet za vzgojo in izobraževanje je na seji razčlenil, kakšno naj bi bilo (predvsem) visoko izobraževanje za potrebe kmetijstva, usnjarske in usnjarsko-predelovalne industrije ter za področje kulture. Na prihodnji seji bo obravnaval izobraževanje na področju organizacije dela in informatike, kakšno naj bi bilo izobraževanje kadrovičkov in pedagoških delavcev ter kako naj bi bil razvejan studij sociologije in političnih ved. Družbeni svet je preitel predloge in možnosti ter dal ustreznim telesom usmeritev za nadaljnjo pripravo in usklajevanje programskih zasnov.

J. V.

Kdor dela, ima pravico odločati

S seje sveta Zveze pionirjev Slovenije

Tako kot vsako leto potekajo tudi letos številne in množične dejavnosti pionirjev, od prostovoljnega družbeno-koristnega dela pa do najrazličnejših oblik usposabljanja in vzgoje za splošni ljudski odpor in družbeno samozaščito, ki ohranjajo in hkrati razvijajo naša revolucionarna izročila. Mednje spada Kurirčkova pošta kot ena izmed najbolj množičnih manifestacij pionirjev. Z njo zmeraj znova izražajo pionirji svojo pripadnost naši skupnosti in svoje želje po svobodi in miru v svetu. Kurirčkova pošta, ki se je začela 1. marca na petih progah v petih občinah v Sloveniji, bo sklenila svojo pot na slavnostnem zboru pionirjev Jugoslavije, ki bo v Koveju, 21. maja 1983. Zbora, na katerem bodo proslavili pomembne 40-letnice iz naše revolucionarne zgodovine, se bodo udeležili tudi nekateri nekdanji udeleženci zbora odposlancev slovenskega naroda, II. zasedanja AVNOJ in I. kongresa Zveze slovenske mladine. Na ta dan se bodo slovenski pionirji srečali tudi s pionirji iz drugih republik in pokrajin in skupaj z njimi pripravili kulturni spored ob tabornem ognju.

Deset slovenskih pionirjev — predstavnikov območij bo sodelovalo na pohodu AVNOJ 1983 od 2. do 16. julija; v Dolenjskih Toplicah, na prostoru prihodnjega Doma pionirjev pod partijskim Rogom pa bo potekal v drugi polovici julija Tabor Sutjeska 1983, ki se ga bo udeležilo 90 pionirjev in pionirk (10 iz vsake republike in pokrajine, pet otrok naših delavcev, začasno zaposlenih v tujini in pet otrok iz zamejstva). Tabor Sutjeska 83, pod pokroviteljstvom republiške konference SZMS, bo potekal letos v delovnem ozračju. Pionirji bodo namreč pomagali urejati prostor, kjer bodo v prihodnje stale brunarice in stavbe Doma pionirjev Slovenije.

O vsem tem in še o mnogočem so zavzeto razpravljali člani sveta Zveze pionirjev Slovenije in Zveze prijateljev mladine Slovenije na svoji nedavni seji in si razdelili naloge za organiziranje in izpeljavo različnih dejavnosti in zbiranju delovnih obelk za pionirje.

Na seji smo slišali tudi to, kako je potekala republiška problemska konferenca pionirjev z naslovom Prostovoljno družbeno-koristno delo, ki je bila združena s srečanjem pionirjev zgodovinarjev na temo Mladina pri obnovi domovine. Zvedeli smo, da je bila konferenca zelo uspešna: pionirji so zelo ustvarjalno in množično sodelovali in sproščeno govorili, ne da bi pri tem imeli vnaprej pripravljena besedila. Postregli so s svežimi zamislimi, pa tudi s kritičnimi pripombami, ki bi jih bilo treba upoštevati. Navedimo le nekatere njihove ugotovitve, predloge in kritične pripombe: Nezahtovljivi so, ker se v počitnicah prenehalo delo, zato predlagajo, naj bi se le-to nadaljevalo vse počitnice. Delo naj bi vodili mentorji mladinci in študentje. Nadalje predlagajo, naj bi krajevne skupnosti, pa tudi hišni sveti več usmerjali pionirje pri koristnem, družbeno potrebnem delu. Kritično so ocenili akcijo zbiranja papirja, ki ne poteka tako, kot bi bilo treba. Sprašujejo, zakaj papir, ki so ga pridno zbrali, leži po dvoriščih in zakaj ga ne odpeljejo delovne organizacije, ki so prevzele to nalogo. To velja tudi za druge vrste uporabnih odpadkov. Ob tem naj povemo, da je koordinacijski odbor za družbeno varčevanje pri republiški konferenci SZDL izdal brošuro Zbiranje uporabnih odpadkov, ki jo bodo lahko koristno uporabile krajevne skupnosti in tudi delovne organizacije. V brošuri so natančno navedeni kraji in delovne organizacije, ki so odgovorne za

odvoz zbranega materiala. Na seji so ob tem sprejeli sklep, da je treba pripraviti sporazume, v katerih bodo opredeljeni dnevi za odvoz, in se o tem dogovoriti z ustreznimi delovnimi organizacijami.

Razpravljavci so sprejeli tudi sklep, naj pionirji, ki zbirajo različne odpadne surovine, odločajo tudi o denarju, dobljenem s prodajo zbranega materiala. Soglašali so, naj se denar zmeraj nakazuje na pionirske hranilnice, pionirji pa bodo sami odločali, za kaj ga bodo uporabili.

Številne koristne pobude, sklepe in ugotovitve iz dozdajšnjih pionirskih problemskih konferenc bo zbrala delovna skupina pri svetu Zveze pionirjev Slovenije in jih v bližnji prihodnosti izdala v brošuri.

Slišali smo tudi informacijo o pripravah na pionirske delovne brigade, na katere se pionirji že navdušeno pripravljajo. Manj razveseljena pa je bila ugotovitev o seminarju za mentorje v Škofji Loki, ki se ga je udeležilo le 20 mladincev. Povedati moramo, da se ni nihče udeležil seminarja prav iz tistih občin, kjer bodo potekale delovne akcije.

Seminar je bil dobro pripravljen, teme dobro izbrane, škoda le, da se zanj ni zanimalo več mladincev mentorjev. Tovrstno izpopolnjevanje pa bi moralo biti njihova — dolžnost. Na seji so razpravljali tudi o Osnutku statuta (pravil) in programskih osnov Zveze pionirjev Jugoslavije, ki ga je z najboljšimi nameni pripravila delovna skupina pri Zveznem svetu Zveze pionirjev Jugoslavije. Razpravljavci so menili, da je gradivo še neuskaljeno in preobsežno. Menili so, da ga je treba znova pregledati, popraviti in dopolniti.

TEA DOMINKO

Finančne škarje režejo dejavnosti

Kako težko je usklajevati želje, zahteve in s tem tudi obseg izobraževanja z gmotnimi možnostmi, so ponovno občutili člani strokovnega sveta SRS za vzgojo in izobraževanje, ko so morali sprejeti stališče, da se naravoslovne, kulturne in telesnove dejavnosti na srednjih šolah lahko izvajajo začasno v zmanjšanem obsegu.

Naravoslovne, kulturne, telesnove dejavnosti so pomembna novost, ki je še posebno pomembna za vzgojo mladega človeka, ker oblikuje in spodbuja njegovo samostojnost. V šolsko delo jo je prineslo prav usmerjeno izobraževanje. Res pa je, da je ta novost tako zelo draga, da v zdajšnjih razmerah zanjo ni denarja. Strokovni svet pa tudi drugi organi, ki krojijo politiko na vzgojno-izobraževalnem področju in razporejajo denar zanj, so sicer pred dobrim letom vedeli, da je denarja za vse načrte, zahteve, želje premalo in da bi ga bilo treba na vsem šolskem področju porabiti manj. Tega pa niso mogli doseči pozivi in priporočila šolam in posebnim izobraževalnim skupnostim, naj oblikujejo čimbolj smotno mrežo šol, naj skrčijo število

programov — posebno tistih, ki se podvajajo ali so si zelo podobni, naj iščejo notranje rezerve, kot radi pravimo. In tako je zdaj strokovni svet SRS za vzgojo in izobraževanje — proti svojemu prepričanju, kot je poudaril predsednik tega sveta Stane Kranjc — pristal na začasno zmanjšanje obsega izvajanja kulturnih, naravoslovnih in telesnove dejavnosti — s petih na štiri dni, torej na obseg, ki je kar za 20 % manjši. To sicer ne pomeni, da šole teh dejavnosti ne smejo izvajati v takem obsegu, kot je bilo zamišljeno — vendar bodo dobile plačane le po štiri dni za vsako dejavnost, dodaten denar pa naj bi dobile z neposredno menjavo dela z delovnimi organizacijami, društvi, samoupravnimi interesnimi skupnostmi. Tega pa najbrž ne bo mogoče uresničiti. Pri vsem bodo najbolj prikrajšani učenci — tudi zato, da bi učiteljem zaradi zmanjšane vsote denarja, namenjene za usmerjeno izobraževanje, ne bilo treba še bolj stisniti pasu.

Strokovni svet je na seji sprejel program življenja in dela osnovne šole.

JASNA TEPINA

razpravljamo

V razpravah o učiteljevem delu v razredu pogosto zasledimo izraz **razredna interakcija**. Z njim označujemo vso zapletenost razrednega dogajanja, medsebojno delovanje učiteljev in učencev, ki si obojestransko določajo način ravnanja.

Razredna interakcija vsebuje besedno in nebesedno komunikacijo med učitelji in učenci. Nebesedna komunikacija (mimika, kretnje) ni vselej zavestno nadzorovana, težje jo je namerno spreminjati. Čeprav je pomembna, manj vpliva na ravnanje kot besedna komunikacija. Le-to lažje nadzorujemo, lahko jo vadimo, urimo, opazujemo, merimo. O nalaži razredne interak-

cije in o tem, kako je mogoče vplivati na učiteljevo besedno ravnanje, npr. na postavljanje vprašanj, je opravila obsežno raziskavo dr. Barica Marentič-Požarnikova. O raziskavi je poročal tudi Prosvetni delavec.

O nekaterih vidikih razredne interakcije in kako lahko učitelj s tem, da pozna dogajanje v razredu, izboljša svoje delo, sem predavala in se pogovarjala z učitelji na dveh osnovnih šolah v Ljubljani, pri strokovnem izobraževanju med zimskimi počitnicami, januarja 1982.

Učitelje sem opozorila, da je treba spremeniti klasični vzorec razredne interakcije, po katerem

učitelj govori in sprašuje

učenci ga poslušajo in odgovarjajo.

Ta model lahko učinkovito spremenimo le, če razčlenimo svoje ravnanje in preimamo včlenjujemo sestavine v ustajljivi model interakcije.

Učitelj se mora najprej vprašati, kakšna je mreža razrednega dogajanja pri njegovih urah — koliko učencev sodeluje v komunikaciji in kateri so ti učenci.

Če opazujemo razredno dogajanje, ugotovimo nekatere tipične modele te mreže:

— **Model v obliki velike črke »T«** (komuniciranje s prvo vrsto in po sredini razreda). Ta model je pogost pri začetnikih, ki razreda še ne obvladajo in imajo še majhen razpon pozornosti.

— **Model adaptacije** — ko

Drobne, a pomembne stvari

Kako učitelji razčlenjujejo svoj način komuniciranja z učenci pri pouku

komuniciranje se prilagaja pobudam učencev, npr. učitelj pogosteje pokliče učenca, ki je dejavnejši, ki dviguje roko.

— **Model kompenzacije** pomeni intenzivnejše in pogostejše komuniciranje s slabšimi učenci, ki jih učitelj (predvsem v nižjih razredih) razmesti v prvih klopetih.

— **Interakcija z boljšimi**

učenci — učitelju so boljši učenci merilo, po katerem uravnava hitrost in obseg podajanja (model je pogostejši na višji stopnji osnove šole).

Ko so se učitelji seznanili s temi tipičnimi modeli, so na vprašanje, »v katerem izmed opisanih modelov ste se prepoznali, kateri model pri vas prevladuje«, odgovorili takole:

Prepoznani, prevladujoči model	Število učencev	%
model kompenzacije	35	41
model adaptacije	25	29
interakcija z boljšimi učenci	9	11
model »T«	5	6
menjavam modele	11	13
Skupaj	85	100

Iz odgovorov vidimo, da se je največ učiteljev prepoznalo v modelu kompenzacije; to pomeni, da bolj komunicirajo s slabšimi učenci, sledijo pa jim učitelji, ki se prilagajajo pobudam učencev. V odgovorih so bili učitelji tudi kritični do svojega ravnanja: pogosto so odgovorili, da vedo, kako ni prav; zavedajo se, da ob tem, ko se ukvarjajo s slabšimi učenci, zanemarjajo nadarjene, vendar menijo, da drugače ni mogoče. Opazili smo nekatere razlike med obema šolama; tako so npr. na šoli, kjer je večina učiteljev

majših, pogostejši odgovori, da se prilagajajo pobudam učencev, da pokličejo pač tistega, ki bolj opozarja nase. Odgovorov, da učitelj menja modele, da se torej ne prilagaja posemezniku, ampak položaju v razredu, je bilo nekaj več na šoli, kjer so učitelji bolj izkušeni.

Vemo, da je mreža razredne interakcije precej odvisna od učiteljevih pričakovanj. Učitelj izoblikuje svoja pričakovanja do posameznih učencev po informacijah o učenčevem prejšnjem uspehu, o njegovi družini. Na vprašanje, katere napake v ko-

munikiranju z učenci so opazili pri sebi, so učitelji največkrat omenili prav vpliv teh pričakovanj. Navedli so zelo različne vplive: poznavanje družine, uspeh bratov ali sester, učenčev zunanost, predvsem urejenost, prikupnost, pa tudi to, kako vpliva poznavanje testnih rezultatov.

Z učitelji sem se pogovarjala o tem, da je mogoče izboljšati delo v razredu tudi s poznavanjem in obvladovanjem različnih učnih tehnik in spretnosti. Ena takih tehnik je postavljanje vprašanj, kjer opazimo v praksi več pomanjkljivosti. Tako učitelji premalo poznajo strategijo spraševanja; postavljajo sicer dovolj vprašanj, tudi med razlago, vendar so le-ta ponavadi preveč preprosta in namenjena le nekaterim učencem, odvisno od mreže interakcije, ki prevladuje pri učitelju. Učitelji se ne zavedajo, da vprašanja spodbujajo mišljenje, od vrste in tak-tike postavljanja vprašanj pa je odvisno, kako kakovostno bo to mišljenje. Učitelji so pri sebi prepoznali predvsem te pomanjkljivosti pri postavljanju vprašanj:

— učencem dajo premalo časa za razmislek, so nestrpni, ne dajejo premora med vprašanjem in odgovorom;

— ne razmišljajo o miselnih procesih, ki jih z vprašanji sprožijo, zato postavljajo največkrat preprosta, spominska vprašanja;

— učencem ne dajejo vsele vrnitvene informacije;

— najprej pokličejo učence, šele nato postavijo vprašanje.

Odgovori povedo, da so učitelji iskreno povprašali, kako ravnajo v razredu. Zdi se, da so ob tovrstnih pogovorih predvsem zavedo svojega ravnanja; saj je bil eden izmed odgovorov tudi: »Na te drobne, a pomembne stvari do zdaj nisem niti pomislila.« Sodelovanje zavzetost in odgovori kažejo, da so učitelji pripravljani razmišljati o svojem delu in da ga želijo izboljšati. Pri strokovnem izobraževanju jim moramo zato ponuditi dovolj uporabno znanje, pri tem pa upoštevati njihove izkušnje in potrebe.

CVETA RAZDEVŠEK-FUČKO,
Pedagoška akademija Ljubljana

Barica Marentič-Požarnikova Sistematično opazovanje razredne interakcije in mikropoučevanje ob uporabi interne televizije, raziskovalna naloga, Filozofska fakulteta Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani, 1980.

Več o postavljanju vprašanj lahko najdemo v knjižici Kakršno vprašanje, takšen odgovor. Napisali sta jo Barica Marentič-Požarnikova in Lepoldina Plut; knjižica je izšla v zbirki Sodobno pedagoško delo, Zavod SR Slovenije za šolstvo, 1980.

SKRB ZA VEČJO STROKOVNOST VODIJ ŠOLSKE PREHRANE

Kakšna prehrana, tako zdravje

V začetku tega šolskega leta je Centralni zavod za napredek gospodinjstva skupaj z Zavodom SR Slovenije za šolstvo organiziral seminar — v zadnjih desetih letih sedmi po vrsti — za strokovne vodje šolske prehrane v osnovnih šolah. Namen seminarja je bil izpopolniti strokovno, družbeno in organizacijsko znanje vodij šolske prehrane.

Seminarja se je udeležilo 148 vodij, od teh jih je bila večina učiteljev gospodinjstva. Na videz visoka številka se hitro zniža, če povemo, da imamo v SR Sloveniji 409 popolnih osnovnih šol in da imajo vse tudi organizirano prehrano. Poleg teh imamo še 432 podružničnih šol, od katerih pa jih po zadnjih statističnih podatkih 7 še nima organizirane prehrane. Od 219.396 osnovnošolcev, kolikor jih je bilo v šolskem letu 1980—81 v SR Sloveniji, se jih je hranilo v šoli 95,9%. Za ponazoritev naj povemo, da je prejelo v šoli tri obroke 1,6% učenca, dva obroka (zajtrk in kosilo ali zajtrk in malico ali malico in kosilo) 30,7% učenca, kar 63,6% pa jih je prejelo le en obrok (malico ali zajtrk ali samo kosilo).

V primerjavi s podatki za pretekli dve leti se je občutno povečal odstotek otrok, ki prejemajo dva obroka hrane v šoli (prej 20,7%). Povedati je treba še to, da se je povečal tudi odstotek otrok v celodnevni osnovni šolah in v oddelkih podaljšanega bivanja (v celodnevni osnovni šolah in v oddelkih podaljšanega bivanja (v celodnevni osnovni šolah je zdaj 14,5% učencev, v oddelkih podaljšanega bivanja pa 12,2%).

Ker predpostavljamo, da je otrokova domača prehrana kakovostno manj ustrezna, je toliko pomembnejše, da šola zagotovi v ponudnem obroku ustrezno količino, ki zadosti vsakdanjim energetskim potrebam ali beljakovin (predvsem živalskega izvora) in prav tako zaščitnih snovi (vitaminov in mineralov). To pripomore k ustvarjanju približno enakih možnosti za vsestranski razvoj otrok, hkrati pa izravnava razlike, ki nastajajo zaradi različnih življenjskih razmer v posameznih družinah.

Šolarjeva hrana mora biti hi-

giensko neoporečna; to je odvisno od kakovosti posameznih živil in od higienskega ravnanja z njimi. Zavedati se moramo, da se s hrano lahko prenašajo tudi obolenja, predvsem črvesna, in da se lahko z njo organizem tudi zastrupi.

Zdravstveno neoporečna in kakovostno ustrezna živila je mogoče preskrbeti samo v higiensko in tehnično urejenih obratih, s tehnološkimi postopki, ki ustrezajo higienskimi in kakovostnim zahtevam in z uvedbo strogega higienskega reda. Če ena sama od teh zahtev ni izpolnjena, lahko šolarji zbolijo, nastanejo pa tudi motnje v preskrbi.

Ker imajo vodje šolske prehrane v SR Sloveniji veliko težav prav pri uveljavljanju ustreznega prehranskega in higienskega reda in nadzora, je bilo na seminarju sorazmerno največ časa namenjenega prav tem vprašanjem.

Obravnavane so bile te teme:

— Organizacija in higiena dela v šolskih kuhinjah in ugotavljanje kakovosti obrokov hrane na podlagi kemične analize

— Izpeljava dietne prehrane iz osnovnega jedilnika za varovalno dieto, dieto pri diabetesu in celjakiji

— Vpliv prehrane na boleznost zobovja

— Sredstva za vzdrževanje higijene dela v šolskih kuhinjah

— Opremljanje in funkcionalnost prostorov z vidika čistih in nečistih poti

— Razdeljevanje hrane zunaj objekta

— Skladiščenje živil

— Ročno pomivanje in razkuževanje jedilne, kuhalne in transportne posode

— Smernice za delo v velikih kuhinjah in načrt dela pri čiščenju kuhinjskih prostorov (čistila in postopke je predstavila tovarna Zlatorog iz Maribora). Za boljše in sodobnejše delo v šolskih kuhinjah so vodje spoznali, kako deluje konveksijska peč in kakšne so prednosti pečenja v njej (predstavil jo je proizvajalec IGO Ljubljana), ter stroje za pomivanje posode, pranje zelenjave in lupljenje krompirja

(predstavil jih je KOVINA-STROJ — Grosuplje).

Da bi se seznanili s sodobno vlogo šolske prehrane v naši družbi, so udeleženci spoznali vsebino Smernic za delo osnovnih šol; predstavljen je bil tudi opis del in nalog vodje šolske prehrane, ki ga je pripravila delovna skupina pri Društvu predmetnih in strokovnih učiteljev gospodinjstva SRS skupaj s svetovalko za šolsko prehrano in go-

spodinjstvo pri Zavodu SRS za šolstvo.

Dvodnevno delo na seminarju je potekalo v izrednem delovnem ozračju. Predavanja so bila strokovno dobro pripravljena, izvedenih je bilo veliko demonstracij in degustacij. Organizator Centralni zavod za napredek gospodinjstva je razstavil strokovno literaturo, ki so jo udeleženci lahko tudi naročili ali kupili.

Sprejeti so bili tile sklepi:

— Poglobiti je treba sodelovanje vodij šolske prehrane z zdravstveno, zobozdravstveno in sanitarno službo.

— Vodje šolske prehrane morajo razširiti in izboljšati izobraževanje staršev in krajanov v krajevnih skupnostih na področju kulturnega prehranjevanja in zdrave prehrane, smotne porabe hrane in živil.

— Doseči je treba, da bodo imeli šolsko prehrano vsi učenci, za bolno pa organizirati ustrezno dietno prehrano.

— Učence moramo spodbujati, da bodo pomagali pri pripravljanju in razdeljevanju pre-

hrane — po svojih zmogljivostih in ob upoštevanju higienskih predpisov.

V vseh občinah naj bi ustanovili komisije za prehrano otrok in mladine zato, da bi se nenehno izboljševale gnotne in kadrovske možnosti ter organizacija prehrane v vzgojno-vzrastvenih in vzgojno-izobraževalnih organizacijah.

— Vodenje šolske prehrane naj prevzamejo ustrezno stro-

kovno usposobljeni delavci. V ta namen moramo doseči, da bodo šole razpisovale prosta dela in naloge v skladu s potrebnimi skupno z uporabniki v samoupravnih interesnih skupnostih z vzgojo in izobraževanje ter otroško varstvo pa tudi načrtovalne potrebe po delavcih.

— S kakovostnim in odgovornim delom si moramo nenehno povečevati ugled pri delu v ta namen se vodje šolske prehrane organizirajo v občinski strokovne aktivne in se redno sestajajo.

— V šolski prehrani je treba voditi ustrezen in pregleden račun zvid.

Udeleženci so ob koncu dvodnevnega dela v anketi pohvalili organizacijo seminarja tako glede izbire tematike kot načina izvedbe. Seminar bomo letos ponovili, povabili bomo vse šole, ki se našemu vabilu doslej še niso odzvale, saj ne bi bilo prav, da bi zaradi neznanja prizadele učenci na tako občutljivem in pomembnem področju, kot je zdravje.

MARTA HROVATIN

Novosti za strokovno delo v šolskih kuhinjah

V letu 1982 je Izobraževalna skupnost Slovenije v programu skupnih nalog občinskih izobraževalnih skupnosti zaupala strokovni službi Centralnega zavoda za napredek gospodinjstva tri strokovne naloge z naslovi: Jedilniki za učence celodnevni osnovnih šol ter šol s podaljšanim bivanjem, Delovni normativi za kuharsko osebje v šolskih kuhinjah, Cena prehranske storitve v osnovni šoli.

Vse tri naloge je pregledala in obravnavala komisija za verifikacijo strokovnih nalog, ki so jo sestavljali: po en predstavnik Zavoda SR Slovenije za zdravstveno varstvo in Zavoda SR Slovenije za šolstvo, dva predstavnika izvajalcev — vodji šolske prehrane ter predstavnika uporabnikov (član komisije za šolsko prehrano) in Izobraževalne skupnosti Slovenije.

Sestavo komisije je po predlogu Centralnega zavoda za napredek gospodinjstva in Zavoda SR Slovenije za šolstvo potrdil odbor za osnovno izobraževanje pri Izobraževalni skupnosti Slovenije in tako dal komisiji poo-

blastila za pripravo, popravke in morebitno izboljšavo vseh gradiv.

Komisija se je sestala 5. aprila 1983. Potem ko so člani skrbno proučili gradivo, so dali utemeljene pripombe in predloge za dopolnitev gradiv. V zvezi z objavo pripravljenega in dopolnjenega strokovnega gradiva je bil sprejet sklep, da Jedilnike za učence celodnevni osnovnih šol ter šol s podaljšanim bivanjem in izvleček Delovnih normativov za kuharsko osebje v šolskih kuhinjah založi kot brošuro Centralni zavod za napredek gospodinjstva.

Predvidevajo, da bo brošura pripravljena do konca junija, ko jo bodo vse osnovne šole lahko naročile po ceni, ki bo vsebovala materialne stroške raznoževanja in razpošiljanja. Komisija je sprejela tudi sklep, da se za člane komisije pripravi izvleček naloge Cena prehranske storitve v osnovni šoli. Komisija priporoča Izobraževalni skupnosti Slovenije, da seznanijo občinske izobraževalne skupnosti z metodologijo izračuna.

Za enakovredno in neodvisno življenje

Na rob posvetovanju Teorija in praksa vzgoje, izobraževanja, usposabljanja in izpopolnjevanja otrok, mladostnikov in odraslih z motnjami v telesnem in duševnem razvoju

25. marec, mednarodni dan invalidov, ki ga praznuje ves svet. Ni naključje, da se je prav tega dne začelo na Bledu dvodnevno posvetovanje na temo: Teorija in praksa vzgoje, izobraževanja, usposabljanja in izpopolnjevanja otrok, mladostnikov in odraslih z motnjami v telesnem in duševnem razvoju. Uspešno posvetovanje, ki ga je pripravil Pedagoški inštitut pri Univerzi Edvarda Kardelja v Ljubljani, je izzvenel v izjemno manifestacijo prizadevanj strokovnjakov teoretikov, praktikov in staršev v manifestacijo skrbi za vsestranski razvoj telesno in duševno prizadetih oseb.

Na posvetu so poleg pedagoškega inštituta sodelovali še: Republiški komitej za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo, Zavod SR Slovenije za šolstvo, Pedagoška akademija Ljubljana, Društvo defektologov Slovenije, Zveza društev invalidov Slovenije, Zveza slušno prizadetih Slovenije, Zveza društev za pomoč duševno prizadetim SR Slovenije, Društvo mišično obolelih Slovenije in Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije. Namen posveta, ki je združil okrog 300 udeležencev, lahko na kratko povzamemo takole: teoretično poglobiti in širiti temeljna teoretična spoznanja in dosežke prakse, ki se navezujejo na vzgojo, izobraževanje, usposabljanje in izpopolnjevanje oseb z motnjami v telesnem in duševnem razvoju.

Posvet je osvetlil družbene in strokovne vidike specialne pedagogike in nekatere probleme, ki se pojavljajo pri preobrazbi vzgoje, izobraževanja, usposabljanja in izpopolnjevanja prizadetih ljudi.

Delo posveta je potekalo plenarno: poslušali smo uvodna referata dr. Marije Lipužič in dr. Egidije Novljan o aktualni problematiki v specialni pedagogiki (Pedagoška akademija iz Ljubljane), ter referat Mileta Budiča o izobraževanju in usposabljanju otrok in mladostnikov z motnjami v telesnem in duševnem razvoju v SR Sloveniji. (Republiški komitej za vzgojo, izobraževanje ter telesno kulturo), in pet plenarnih referatov: Angelca Žerovnik je obravnavala današnji interdisciplinarni vidik področja, sodelovanje in odpiranje navzven, povezovanje tega področja z drugimi organizacijami in posodabljanje pedagoškega procesa. Posvet je obogatila »okrogla miza« na temo o nadaljnjem razvoju specialne pedagogike in o usmeritvi vzgoje, izobraževanja in usposabljanja oseb z motnjami v telesnem in duševnem razvoju. Dobrodošla osvežitve na posvetu pa je bila razstava domiselnih izdelkov, ki so jih pripravili učenci Zavoda Matevža Langusa ob tridesetletnici obstoja tega zavoda. Ogledali smo si tudi zanimiv film Seminarji za starše Črna 77, ki so ga posneli otroci Zavoda za usposabljanje v Črni na Koroškem.

V našem prispevku objavljamo odlomke nekaterih plenarnih referatov in nekatera razmišljanja posameznih koreferentov.

Povedati je treba, da bodo referati in koreferati s posveta objavljeni v zborniku, ki bo izšel kmalu po posvetu. Posamezniki ali delovne organizacije ga bodo lahko nabavili pri Pedagoškem inštitutu pri Univerzi Edvarda Kardelja v Ljubljani.

Marija Lipužič

OTROK SE MORA NENEHNO UVELJAVLJATI

Čas je, da se odločimo za čim hitrejši prenos tujih izkušenj v domačo surdopedagoško prakso. Lani sprejeti program vzgojnega dela za predšolske oddelke vsebuje številne dejavnosti, ki bi lahko pomenile izhodišče za sprejemanje informacij po grafični poti. Če upoštevamo mnenje Klindove o tem, kako otrok z razvrščanjem dojm pojme, so vse vaje v identifikiranju enakega, razlikovanju različnega in primerjanju podobnega, uvod v oblikovanje pojmov. Jasno je, da moramo tako kot Van Uden tudi mi uvajati napisane besede v spoznavni svet gluhega otroka le ob ustreznih, majhnemu otroku zanimivih dejavnostih. Vse zgodnje branje ni samo sebi namen, ampak je povezano z otrokovimi dejavnostmi, kjer ob drugih predmetih, slikovnih predstavah dodajamo še napisane besede. Uspeh bo večji, če bomo v enako ravnanje vključili še otrokov pravi ali nadomestni dom. Tudi vzgojni načrt predvideva osvajanje globalnega branja in pisanja (velikih tiskanih črk) kot ena od poti za sporazumevanje. Najbrž bi lahko ravnali tako kot ravnajo na Nizozemskem. Van Uden je branje razdelil na stopnje: **ideovizualno branje** — doba uvajanja v branje v kateri slušno prizadeti spozna obravnavane vsebine še s pomočjo podnapisov. Tu otrok globalno, intuitivno razumeva napisano besedilo, ki ima isto vsebino kot obravnavani dogodek, in **receptivno branje** — če je ideovizualno branje učinkovito in dovolj zgodaj začeto — od prvega leta, najprej v družini, nato v organiziranem predšolskem varstvu — se začne lahko receptivno branje. Otrok začne s tako imenovanim slovarskim branjem, z branjem znanih besed.

Angelca Žerovnik

PREŠOLANJE JE VČASIH ŠKODLJIVO

Ugotavljamo, da so priglasitve za razvrščanje teh otrok številne, niso izjema. Pobude prihajajo predvsem iz osnovnih šol, ker ti učenci niso dovolj uspešni pri vzgojno-izobraževalnem procesu. Gotovo je, da odločitev za prešolanje pomeni za učitelje osnovne šole najlažjo obliko re-

ševanja problematike motenih otrok. Učitelj izhaja iz stališča nemotnega in čim bolj uspešnega pouka. Do motenega otroka se počuti pedagoško nemoten, prav tako do njegove družine, to pa je razumljivo glede na usposobljenost naših učiteljev, glede na sorazmerno

Novo se le zveze. Najvišja stopnja receptivnega branja je pa v strukturalnem obdobju, ko slušno prizadeti dojemata nove stavčne sestave, ob katerih ga vodimo do popolnega, smiselnega sprejemanja besedila — do razumevanja. V malih skupinah, ki jih imamo v predšolskih oddelkih za slušno prizadete, je mogoče predvideti, da se na individualiziran način posvetimo vsakemu otroku, pa ob upoštevanju drugih razvojnih in osebnostnih posebnosti upoštevamo tudi, ali otrok že lahko asociira le predmet z imenom — napisano besedo ali pa ga v to šele uvajamo. Staro surdopedagoško prakso, ki je zelo uporabljala barvno razlikovanje, je mogoče uveljaviti tudi pri dodajanju napisov. Težava, da od napisane imena otroka, napisane imena predmeta težko in počasi prihajamo do stavčnih izrazov, bo manjša, če bomo zgodaj uvajali tudi stavke. Predlogi seveda ne pomenijo zmanjšanja pobud, dobljenih po slušnih in ogledovalnih poteh. Le v slušno prizadete se je treba živjeti, da so vse druge spoznavne poti slabše prehodne, napisano pa ostaja, je »fiksirano«. Če bi posnemali svetovne izkušnje, bi k multisenzorični informaciji dodali še prstno abecedo, ki nadomešča napisano besedo v neposrednih stikih, a omogoča vizualni stik komunikacijskih partnerjev. Nekaj poskusov prakse potrjuje, kako otrok, ki ni bil sposoben razumeti zgolj verbalne komunikacije, vzcveti, ko mu pri sprejemu pomagamo z dostopnimi znaki. Sproščena, varnost in veselje do stikov negujemo samo tako, da se otrok v komunikaciji ne preneha uveljavljati, ne pa da doživlja le kritiko, korekcijo in neuspehe.

ševanja problematike motenih otrok. Učitelj izhaja iz stališča nemotnega in čim bolj uspešnega pouka. Do motenega otroka se počuti pedagoško nemoten, prav tako do njegove družine, to pa je razumljivo glede na usposobljenost naših učiteljev, glede na sorazmerno

tenj.

Kolikšno je bilo zanimanje in kako velike so potrebe tega področja, pove podatek, da so strokovnjaki pripravili več kot 90 koreferatov, ki so jih skupine obravnavale po tematskih področjih.

Lahko rečemo, da je bil posvet hkrati pregled in presoja o tem, kaj smo doslej storili za to področje, ki naj bi bilo deležno posebne družbene skrbi, in kaj naj bi storili v prihodnosti. Udeleženci so skušali opozoriti na širše družbene, pravne in organizacijske in ne nazadnje na strokovne probleme področja, nakazati rešitve in spodbuditi trajno sodelovanje vseh.

Skrb za vse, ki jih je življenje prizadelo, se je zrcalila v sleherni izrečni besedi, ki kljub strokovnosti ni izgubila svoje človeške topline. Škoda, da v tej podobni solidarnosti nismo slišali besede naših najvidnejših predstavnikov družbeno-političnih organizacij, ker se posveta niso udeležili.

V svoji uvodni besedi, ko je pozdravila navzoče, je dr. Renata Mejak, direktorica Pedagoškega inštituta v Ljubljani, med drugim poudarila: »Pobuda za pripravo posveta je nastala pred dvema letoma ob mednarodnem letu invalidov. Zahtevno pripravljeno delo je trajalo vse do zdaj, z željo, naj ne bi bil posvet le enkratna manifestativna dejavnost, temveč trajno prizadevanje in skrb za strokovno delo, za uresničevanje družbenih zahtev in za skupno premagovanje težav, ko si bomo kljub težkim gospodarskim razmeram prizadevali razvijati področje in zagotoviti vsem prizadetim enakovredno življenje v naši družbi.«

Referati in koreferati na posvetu so zajeli strokovni in znanstveni vidik področja, sodelovanje in odpiranje navzven, povezovanje tega področja z drugimi organizacijami in posodabljanje pedagoškega procesa. Posvet je obogatila »okrogla miza« na temo o nadaljnjem razvoju specialne pedagogike in o usmeritvi vzgoje, izobraževanja in usposabljanja oseb z motnjami v telesnem in duševnem razvoju. Dobrodošla osvežitve na posvetu pa je bila razstava domiselnih izdelkov, ki so jih pripravili učenci Zavoda Matevža Langusa ob tridesetletnici obstoja tega zavoda. Ogledali smo si tudi zanimiv film Seminarji za starše Črna 77, ki so ga posneli otroci Zavoda za usposabljanje v Črni na Koroškem.

V našem prispevku objavljamo odlomke nekaterih plenarnih referatov in nekatera razmišljanja posameznih koreferentov.

Povedati je treba, da bodo referati in koreferati s posveta objavljeni v zborniku, ki bo izšel kmalu po posvetu. Posamezniki ali delovne organizacije ga bodo lahko nabavili pri Pedagoškem inštitutu pri Univerzi Edvarda Kardelja v Ljubljani.

majhno število šolskih svetovalnih delavcev, glede na organizacijo dela v osnovni šoli in na smotre pouka, ki jih učitelj želi doseči z vsemi učenci. Osnovna šola s prilagojenim programom velja za ugodno okolje, ki daje otroku vse možnosti za razvoj. V osnovni šoli pa se najbrž premalo zavedajo, da je treba otroka zaradi prešolanja mnogokrat odtr-

Helena Novak

ŠOLE SE MORAJO POVEZOVATI

Uresničevanje vseh nalog v osnovni šoli in osnovni šoli s prilagojenim programom je odvisno od odprtosti obeh družbenemu okolju, od pripravljenosti za povezovanje in sodelovanje z drugimi družbenimi dejavnostmi in sposobnosti za razvijanje čim bolj prožnih načinov sodelovanja, ki bi omogočali različna prepletanja in povezovanja vsebin, oblik in metod vzgojno-izobraževalnega dela.

Osnovna šola in šola s prilagojenim programom se morata odpirati in povezovati po različnih oblikah sodelovanja glede na njune potrebe in možnosti. Te

Irena Levičnik

ZGODNJE ODKRIVANJE MOTENOSTI

Predšolska vzgoja se je v zadnjem desetletnem obdobju pospešeno razvijala in dosegla lepe uspehe, prav tako je že doslej bila uspešna pri motenih otrocih. Učinkovita predšolska vzgoja je nujno potrebna za vse otroke, še posebno za prizadete otroke. Da bi odpravili ali vsaj ublažili motenje, si je treba prizadevati za čim zgodnejše odkrivanje motenosti. Vzgojno-varstvene organizacije in tudi vzgojiteljice namenjajo posebno pozornost prizadetim otrokom in prilagajajo programe za njihovo vzgojo glede na vrsto in stopnjo prizadetosti. Laže moteni otroci so deležni vzgoje in varstva z drugimi otroki, za delo z njimi pa se vzgo-

Marija Šemrl

PRAVOČASNO VKLJUČEVANJE V VRSTO IN OBLIKO USPOSABLJANJA

V zakonu je zapisano, da imajo invalidi in teže prizadeti občani pravico do usposabljanja za življenje in delo. Da bi uresničili to zakonsko zahtevo, ne

gati od doma in od njegovih vrstnikov v kraju, to pa ima kvarne posledice. Frustracije, ki jih prizadeti otrok doživlja v osnovni šoli in v svojem matičnem okolju, so znane, tiste, ki jih tak otrok doživlja v novem okolju (v zavodu ali v osnovni šoli s prilagojenim programom) pa matično okolje manj pozna ali pa sploh ne.

naloge pa lahko izvaja samo osnovna šola s celodnevni programom oziroma osnovna šola, ki uresničuje ta program po načelih odprtosti, povezanosti in prožnosti.

Osnovna šola, ki se ji ne posreči uresničevati vseh navedenih načel, ne more v celoti preseči tradicionalne osnovne šole. Takšna osnovna šola zato tudi ne more uresničevati zasnovane integracije vzgoje in izobraževanja niti prispevati k združenju zasnovane osnovne šole in osnovne šole s prilagojenim programom, kakršno omogoča in spodbuja zakon o osnovni šoli iz leta 1980.

jiteljice nenehno posvetujejo s strokovnjaki in ob tem upoštevajo tudi želje staršev. Teže moteni predšolski otroci so sprejeti v razvojne oddelke. Lani je bilo v 25 občinah 208 otrok v 33 razvojnih oddelkih. V prihodnosti si bodo prizadevali ustanovljati nove razvojne oddelke tudi v tistih občinah, kjer jih doslej še ni bilo, pripravljajo se načrt za znanstveno preučevalno delo in za nenehno spremljanje razvoja na tem področju. Načrtujejo tudi nenehno izpopolnjevanje vzgojiteljic za delo z motenimi otroki in si prizadevajo za tesno sodelovanje med vzgojiteljicami in osnovno šolo s prilagojenim programom.

smemo pozabiti, kako zelo pomembno je, da vse te ljudi pravočasno vključimo v primerno vrsto in obliko usposabljanja. Pri tem je treba upoštevati različne vi-

dike družbeno-ekonomskega, socialnega, mentalno higienškega in druge. K usposabljanju veliko pripomore usklajeno in povezano skupinsko delo, individualno in nenehno usposabljanje ob upoštevanju njihove zmogljivosti. Doslej beležimo pozitivne izkušnje pri zaposlovanju teh oseb. Z usmerjenim izobraževanjem pa se odpirajo zanje še boljše možnosti.

Strokovni svet SR Slovenije za vzgojo in izobraževanje je zavzel

Ana Krajnc

RAZVIJATI JE TREBA SPECIALNO ANDRAGOGIKO

Tako kot pri drugi vzgoji in izobraževanju je treba tudi na tem področju nadaljevati z izobraževanjem odraslih po zasnovi permanentnega izobraževanja. Tem ljudem je treba omogočiti, da si pridobijo temeljno znanje in usposobljenost. Že po končanem šolanju in vse življenje se na novo prilagajajo spremembam v okolju, v socialnem in v zaseb-

SKLEPNE MISLI

Strokovnjaki, tako teoretiki kot praktiki, nenehno iščejo nova pota in nove prijeme. Ob upoštevanju humanih odnosov in spoštovanju osebnosti prizadetih oseb si prizadevajo razvijati to področje in ublažiti ali odpraviti motnje, ki jih je življenje naložilo otrokom in odraslim.

Tem smotrom so bila namenjena vsa razmišljanja in sklepi posveta, ki jih lahko strnemo takole:

V prihodnje moramo nameniti več pozornosti raziskovalnemu delu na tem področju, ob tem pa zagotoviti ustrezne strokovne možnosti. Pri usposabljanju prizadetih otrok in mladine je treba upoštevati različno razvojno motenost, ki zahteva individualni način obravnave. Temelj za usposabljanje naj bo program usposabljanja. Delavci, ki delajo na tem področju, morajo nenehno dopoljevati znanje, vsem pa je treba omogočiti izobraževanje na visoki stopnji. Celostnemu osebnemu in duševnemu zdravju prizadete osebe moramo nameniti več pozornosti in že z družinsko vzgojo v zgodnjem otroštvu ustvariti čim boljše možnosti za njen telesni in duševni razvoj.

Ker je človekova potreba po gibanju prvenstvena, je treba hitreje reševati probleme motorične aktivnosti. Prizadeti si moramo za bolj kakovostno usmerjanje prizadete osebe, zato jo moramo obogatiti s čim širšim znanjem. Na področju rehabilitacije je treba spodbujati in negovati prostovoljno delo, to pa hkrati pripomore k humanizaciji in vključevanju prizadete osebe v njeno okolje.

Če obravnava otroka več oseb, je treba uskladiti vse vidike obravnave. Najboljša in najhujmanejša oblika usposabljanja pa je preventiva, zato je potrebno čim bolj zgodaj diagnosticirati in čim bolj zgodaj diagnosticirati in odkrivati vse oblike prizadetosti. Da bi čimprej začeli bi uvajali nove oblike — je treba oživit vlogo mobilne službe. Zdravstvene organizacije naj bi pravočasno dajale informacije strokovnim ustanovam, ki se ukvarjajo z usposabljanjem. Pri načrtovanju in spremljanju rehabilitacije je treba organizirati skupinsko strokovno delo.

Otroke je treba načrtno obravnavati in vseh starostnih stopnjah, tudi v osnovni šoli in usmerjenem izobraževanju. Ugotovili so, da bi bilo treba v proces vzgoje in izobraževanja na osnovni šoli vključiti defektologa, ki naj bi pomagal pri uspo-

Iz prakse za prakso

stališče, naj bi se prilagajanje programov razumelo širše, temelj za prilagajanje je lahko več programov različnih usmeritev.

V teh prilagojenih programih naj bi se povečal delež praktičnega pouka, po novih prilagojenih načrtih naj bi ti učenci sodelovali tudi pri kulturni, naravoslovni in telesni vzgoji. Če ne bi želeli ali žmogli nadaljevati šolanje, pa se bodo lahko izobraževali z delom, skladno s svojimi možnostmi.

nem življenju, zato jih moramo nenehno spremljati in jim zagotavljati ustrezne možnosti. To področje z andragoškega vidika še ni obdelano, ker nimamo specialne andragogike za posamezne motnje, treba pa je to področje razvijati. V tujini je to področje že razvito, pri nas pa so možnosti za začetek pri specialni pedagogiki.

sabljanju prizadetih, to se je pokazalo kot zelo uspešno v celodnevni osnovni šoli v Kranju.

Da se bodo prizadeti otroci laže vključili v življenje, bo treba pripraviti zanje primerne oblike domske vzgoje. Celodnevna osnovna šola naj postane šola sedanjosti, ki upošteva probleme teh otrok. Predlagali so, naj se v prihodnje pripravijo posvet na temo Celodnevna osnovna šola za lažje duševno prizadete otroke. Pri vseh vrstah prizadetosti je treba spodbujati ustvarjalnost otrok z novimi oblikami estetske vzgoje, še posebej pri laže duševno prizadetih.

Na področju usposabljanja prizadetih je treba poenotiti izrazje — to bo storila izbrana delovna skupina.

Zaradi svoje komunikacijske sestave daje film prizadetemu otroku veliko možnosti za njegov razvoj, ki jih lahko izrabimo v vzgojno-izobraževalnem procesu. Zato bi bilo prav, da dobi filmska vzgoja svoje mesto tudi v šolah s prilagojenim programom. Na področju integracije prizadetih z osnovno šolo se moramo izogibati — integracije zaradi ekonomskega vidika, ker ni sprejemljiva, pa tudi sicer integracija ni primerna za vse otroke.

Podpirati in razvijati moramo vse oblike sodelovanja med osnovnimi šolami in šolami s prilagojenim programom. Programe usmerjenega izobraževanja je treba razširiti tako, da bodo prizadeti imeli večje možnosti izbire. Za telesne invalide, slušno in govorno prizadete, slepe in slabovidne je treba usmerjeno izobraževanje razširiti tudi na intelektualne poklice.

Urediti je treba pravni status usposabljanja z delom in hkrati reševati vse probleme zaposlovanja prizadetih absolventov, ki so končali usposabljanje. Invalidskim organizacijam je treba zagotoviti status družbenih organizacij, ker imajo zelo pomembno vlogo in ne bi bilo prav, če bi jih še vnaprej opredeljevali kot ljubiteljske. V novem pokojninskem zakonu naj bi upoštevali tudi tiste osebe, ki so ob rojstvu ali do 15. leta tako prizadete, da niso sposobne pridobiti dohodka.

Udeleženci posveta so se strinjali, da je treba tudi v prihodnje pripraviti še več takih srečanj, na katerih bodo teoretiki in praktiki poiskali najboljše rešitve za razvoj vseh prizadetih otrok, mladostnikov, odraslih in področja nasploh.

Posvet spremljala:

TEA DOMINKO

pobude
odmevi

Učbeniki za slaščičarske in konditorske poklice

Napisati dober učbenik je težavno delo, ki ne zahteva samo obvladovanje snovi, temveč tudi primerno metodo pisanja. Snov je treba približati učencu tako, da jo bo razumel, jo sprejemal, se poglobljal v vsebino in tako spodbujen ustvarjalno nadaljeval delo svojih učiteljev. Teh zahtev pri pisanju učbenika se gotovo zavedajo sicer dobri strokovnjaki, zato se včasih prav zaradi lotevanja te težavne naloge.

Hvalevredno je torej, če se kdo loti pisanja iz velike ljubezni do svojega poklica in z željo, da bi prinesel svoje dolgoletne izkušnje na mladi rod; prav to pa je storil Peter Andlovič iz Maribora, ki je napisal učbenik za slaščičarje.

Njegov učbenik Slaščice, ki ga je potrdil Republiški komite za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo leta 1980 in ga je naslednje leto izdala Državna založba Slovenije, ni samo izvrsten učbenik za ustrezne srednje šole, temveč tudi za vse osnovne šole, kjer poučujejo gospodinjstvo; priporočljiv pa je tudi za vse tiste, ki »nepoklicno« izdelujejo vse vrste kruhkov, peciva, sladole, želejev in celo sladice za diabetike. V učbeniku je okrog petsto receptur, ki so temeljito preverjene v dolgoletni praksi. Ker bo prva naklada učbenika kmalu pošla, je pripravljena za natis že druga izpopolnjena izdaja.

Neutrudni strokovnjak Peter Andlovič pa je pripravil z vidnimi strokovnjaki iz živilske industrije in konditorstva tudi nadaljevalni učbenik pod delovnim naslovom Tehnologija slaščičarstva in konditorstva. To bo edinstven učbenik za slaščičarje in konditorje, kakršnega doslej v Jugoslaviji še ni bilo.

Omenjeni učbenik je nastal kot skupinsko delo inženirjev in drugih strokovnjakov, ki že več let uspešno opravljajo pomembna dela v živilski industriji. Poglavja v učbeniku govorijo o su-

rovinah, njihovi kemični sestavi in biološki vrednosti, o obdelavi surovin in preprečevanju kvarjenja, o strojih, pečeh, napravah, in opremi, o izdelavi, prodaji idr. Učbenik bo slikovno bogato opremljen s fotografijami, skicami in drugimi grafičnimi prikazi.

Korektorsko delo novega učbenika je že opravila dr. Pokornjeva, tako da bi lahko učbenik natisnili še letos, če bo Zavod SRS za šolstvo, oddelek za izdajo učbenikov, storil vse potrebno, da bo učbenik pravočasno potrjen. Tako bi bilo z izdajo tega učbenika spet eno izmed področij šolstva preskrbljeno s primernimi učbeniki.

Prav pa bi bilo, da bi se Zavod SRS za šolstvo povezal z zavodi za šolstvo iz drugih republik, kjer naj bi prevedli prepotrebne učbenike in jih uvedli v svoje ustrezne šole. Prvi učbenik Slaščice je namreč že preveden v hrvaščino in bo obvezen učbenik za slaščičarske in gostinske poklice v SR Hrvatski.

Za učitelje praktičnega pouka v šolah in inštruktorje v delovnih organizacijah pa je pripravil Peter Andlovič ustrezne delovne naloge. Te bi lahko zelo uspešno učence, za poklic slaščičarja. Snov je metodično urejena in daje dovolj spodbud učiteljem, da se lahko sami ustvarjalno uveljavljajo.

Zdi se nam prav, da smo spregovorili o učbenikih za slaščičarje. Strokovnjaki, ki so jih pisali, so zajemali iz svojih bogatih delovnih izkušenj, vse zato, da bi z njimi seznanili mladi rod, ki naj jih po svoje spet obogati, in preda še popolnejše naslednikom v svoji stroki. Posebno pohvalo pa zasluži dolgoletni učitelj na področju slaščičarstva, Peter Andlovič, ki je nesebično žrtvoval veliko časa in moči da se je zamisel o učbenikih za to področje uresničila.

ALBIN PRESKER

Za dodatni pouk v 7. in 8. razredu

Dodatni pouk je gotovo ena izmed prijetnih nalog, ki jih imamo učitelji. Izberemo učence, ki so za učenje jezika sposobnejši, bolj zavzeti in ki se namravajo morda tudi jezikovno usmeriti.

Zato so ure dodatnega pouka sproščene, učitelju dajejo možnost, da v miru podaja svoje znanje in to pričakuje tudi od učencev.

Učenci imajo posebne zvezke, ki nazorno prikazujejo, kaj delamo pri dodatnem pouku. Nekatera poglavja radi ilustrirajo, tako da so še privlačnejša.

Zadnji dve leti sem pri dodatnem pouku uporabljala poskusno gradivo za dodatni pouk v 7. in 8. razredu avtorice Dušice Kunaver. Prav o tem gradivu bi rada napisala nekaj vrstic z željo, da bi prišlo tudi do drugih učiteljev angleškega jezika.

Gradivo je pestro sestavljeno in idealno dopolnjuje učbenike za angleščino v 7. in 8. razredu. Tako lahko pri dodatnem pouku, v skladu z osnovnimi učbeniki, poglobljamo in utrjujemo znanje učencev.

V obeh učbenikih je avtorica zbrala veliko gradiva: zgodbe, ki

zajemajo slovnice strukture lekcij v osnovnih učbenikih, anekdote, pregovore, pesmi, zgodovinske preglede, ki učencem širijo znanje o domovini in tujih deželah, jezikovne dejavnosti, ki spodbujajo učenca k učenju tujega jezika in k čim bolj sproščeni komunikaciji.

Posebno koristen je enoten prijem pri ohranitvi besedil: učitelj in učenci v preprosti angleščini razložijo nove besede in nato nove besede uporabljajo v stavkih (Vocabulary Development); sledi utrjevanje besedila z vprašanji (Comprehension Questions), obnova besedila in razširjena konverzacija na sorodne teme (Topics for Discussion), in če je mogoče, tudi dramatizacija besedila (Dramatization).

Rada bi tudi poudarila, da smo dobili učitelji s temi priročniki zbrano gradivo za dodatni pouk, prej pa smo morali zbirati besedila v najrazličnejših literaturah.

Tako lahko namenimo več časa metodični izpeljavi ure dodatnega pouka in uresničimo sodobne težnje po individualizaciji in diferenciaciji pouka.

MARJETA PETERLIN

Ob učbeniku Spoznavanje narave za 4. razred

Kako je nastajal učbenik

V Prosvetnem delavcu, v rubriki Pobude in odmevi, je bil 21. 2. 1983 objavljen članek, Ob učbeniku Spoznavanje narave za 4. razred osnovne šole, ki ga je napisala tovarišica Stanka Pucko.

Odgovorni za izid učbenika smo vedno veseli vseh pripomb in jih skušamo pri ponatisih tudi upoštevati, če so konstruktivne in če spremembe izboljšajo besedilo z vsebinskega, pedagoško-metodičnega, idejnega, jezikovnega in grafično-oblikovnega vidika ob upoštevanju psihofizičnih sposobnosti učencev in ob danih gmotnih možnostih.

To so temeljni vidiki, ki jih morajo poznati avtorji, ko se odločajo za pisanje učbenika. Prav tako je treba upoštevati usklajenost učbenika z veljavnim učnim načrtom.

Pripombe smo pričakovali, saj smo v uvodu k učbeniku zapisali: »Zelo bomo veseli, če bomo dobili sporočila o pomanjkljivostih učbenika in nasvete za izboljšave pri ponatihu.«

Uvod je napisan za učence, kajti učbenik je namenjen

predvsem njim. Uporaba učbenika kot tudi odnos do njega pa sta precej odvisna od tega, kako je učitelj učenca za uporabo motiviral in pripravil.

Učbenik Spoznavanje narave za 4. razred osnovne šole je izšel 25. 8. 1981. Učitelji so izid novega učbenika pričakovali, ker je bil stari učbenik J. Tomšiča v veljavi že od leta 1967. Izid učbenika je bil napovedan v Katalogu učbenikov, delovnih zvezkov in priročnikov za šolsko leto 1981-82, ki je izšel v maju leta 1981. Očitek, da so učenci zaradi neobveščenosti kupovali stare učbenike, torej ni utemeljen.

Seminar za predstavitev učbeniškega kompleta Spoznavanje narave za 4. razred osnovne šole (učbenika, prosojnic in diapozitivov) za učitelje multiplikatorje je bil v Ljubljani na Zavodu SR Slovenije za šolstvo 20. 11. 1981. Organizacijske enote zavoda so organizirale seminarje po vsej Sloveniji. Učitelji so dobili tudi seznam dodatne li-

terature, s katero si lahko pomagajo.

Iz pisnega gradiva za pripravo seminarja vidimo, da učbenik ni bil predstavljen samo v dobrem smislu, saj smo se vsi, ki smo učbenik pripravljali, zavedali pomanjkljivosti in nanje na seminarju tudi opozarjali. Iz pisnega gradiva za predstavitev učbenika Spoznavanje narave za 4. razred osnovne šole, pripravljene za seminar 20. 2. 1981, navajam:

»Pomanjkljivosti v učbeniku bomo poskusili odpraviti pri novi izdaji

— z delovnim zvezkom, to je, z vključitvijo vaj iz fizike in kemije (delovni zvezek bo razpisan takoj, po sprejemu novih učnih načrtov za osnovno šolo);

— s spremljavo učbenika Spoznavanje narave v 4. razredu osnovne šole v praksi;

— z upoštevanjem pripomb in sugestij učiteljev praktikov.«

Rokopis je nastajal pet let in je bil pripravljen ravno tedaj, ko so se prenavljali učni načrti za osnovno šolo.

Zaradi drugačnih smotrov in vsebin v osnutku prenovljenega učnega načrta za 4. razred osnovne šole je bilo treba rokopis čim bolj prilagoditi in upoštevati zahteve predmetne komisije za predmet spoznavanje narave. Te zahteve so bile:

— snov mora biti ekološko obravnavana;

— v učbeniku mora biti čim manj fotografije;

— učbenik ne sme biti učbenik biologije, ampak učbenik spoznavanja narave, kar pomeni, da mora vsebovati elemente agronomije, gozdarstva, geologije, biologije, fizike, kemije,

tehničnega pouka, gospodinjstva, zdravstvene vzgoje, spolne vzgoje in splošne ljudske obrambe;

— nekatere vsebine, ki so v osnovni šoli ponavljale, je bilo treba izločiti (planinski svet). Zelo težko je bilo uresničiti vse zahteve v nekaj mesecih, kolkor jih je še ostalo do izida novega učbenika.

Pridobili smo dva nova avtorja, dipl. inž. Igorja Smoleja Zdravka Petkovška, dr. meteorologije, poglavje o gobah napisala dr. N. Gogala.

Rokopis je bil pregledan tudi z vidika varstva narave.

F. Cvenkel, ki je pisal o učbeniku Spoznavanje narave v Narodnem dnevniku aprila 1981, je opravil redakcijo in učbenik dopolnil z najnovejšimi statističnimi podatki Lovske zveze Slovenije. Kot urednik odgovarjam tudi na opombo besedilo avtorice T. Sevnik, ki med pripravljanim učbenikom umrla (str. 34., predzadnji odstavek).

Besedilo bomo spremenili skladu z zakonom o delovnih zvezkih (leto 1982, čl. 130).

Med nosečnostjo in po porodu ima delavka — mati pravico do nepretrganega porodniškega dopusta...

V soglasju z avtorjem dr. Petkovškom odgovarjam tudi edino pripombo na njegovo besedilo na str. 69 — Vlaga zraku.

Besedilo se pravilno glasi: »Že pri sestavi zraka smo ugotovili, da zrak v naravi vedno vsebuje nekaj vode.«

Urednica
CVETA ZUMER

Kadar zaradi dreves ne vidimo gozda...

Na večkratno vabilo avtorjev in pripraviljavcev učbenika za spoznavanje narave za 4. razred, naj učitelji praktiki sodelujejo pri njegovem dopolnjevanju, smo po dveh letih vendarle dobili prvi odgovor, ki pa je napisan tako, da v njem ni čutili strpnosti in želje po sodelovanju. Le z ustvarjalnim dialogom namreč, v katerem vsak gradi in teži k boljšemu, in ne s polemično enostransko kritiko učbenik lahko izboljšamo in izoblikujemo, da bomo z njim zadovoljni vsi. Žal v Pobudah in odmevih ni zapisane nobene pohvalne besede o učbeniku niti izraženo mnenje o njem. Po pripombah sodeč je odklonilno. Prepričan pa sem, da je učbenik boljši od starega ne le zaradi »lepih sličic«, ki smo jih s trudom zbirali in izbrali, pač pa tudi zaradi njih in predvsem zaradi vsebinske zasnove, ki precej bolj upošteva sodobne razumevanje (spoznavanje) narave.

Seciranje besedila od stavka do stavka, od besede do besede, je hvalevredno delo. Rezultat tega smo prebrali v Prosvetnem delavcu 21. 2. 1983. Upam le, da je dopisnica prav tako temeljito, natančno in kritično pregledala tudi vsa posamezna poglavja kot sestavne in sklenjene enote pa tudi učbenik kot vsebinsko celoto. Najlažje je namreč poiskati neprimerne besede ali stavke, jih navajati ločeno od besedila in jih osamljene ocenjevati. Precej zahtevnejše in težje je soditi o delu kot celoti, posebno še o njegovi vsebinski skladnosti. Hitro se namreč zgodi, da podrobnosti zamegljijo celoto, da zaradi dreves ne vidimo gozda, če nekoliko obrnem naš pogovor. Ker ocen in pripomb o posameznih poglavjih in učbeniku ni, smem najbrž sklepati, da je učbenik dober, le da so posamezni stavki in besede neprimerne, nepravilni itd. Vseeno menim, da je tovarišica razumela, kot so bili napisani, in da je njihovo vsebinsko sporočilo učencem pravilno (?) tudi razložila. Če pa so nekateri pojmi, stavki in misli iz učbenika kogarkoli spravili v dvom, potem sem dolžan odgovoriti — priznati spodsrljaje in dopolniti tisto, kar se je pokazalo za nejasno. Ker Odmevom namenjeni prostor ne dovoljuje, da bi svoje odgovore na tem mestu tudi utemeljil, odgovarjam na vsebinske pripombe le na kratko.

Prav gotovo je kot pravilne treba upoštevati pripombe, ki se nanašajo: na gojenje poljskih živali (učbenik str. 6), na drevesne korenine (str. 17), ker gre za smreko, ki ima izključno plitvo podpovršinsko koreninje (čeprav poznamo tudi vrste, ki imajo hkrati plitve in globoke korenine, npr. jelka, bor, bukev), in na besedilo pod sliko (str. 19), ki je bilo v drugi izdaji učbenika že popravljeno, medtem ko ni na mestu pripomba (ista stran) o tem, kaj je žir in kaj bukoviča, oba pojma sta le izraza za bukov plod.

O drugih pripombah tole:

— Iglasti borovi gozdovi (str. 13). Včasih ni odveč kako lastnost poudariti, da bi si jo bolje zapomnili. Ali bi za cerov gozd vedeli, da je listnat, in za cedrov, da je iglast?

— Ali paša določa gozdno mejo (str. 13)? Da, tudi paša.

— Ali je vse smrekove gozdove posadil človek (str. 14)? Smrekove gozdove v nižinah je v preteklosti skoraj v celoti zasnoval (posadil, posejal) človek.

— Ali človek sadi drevesa ali gozdove (str. 14)? Eno in drugo. Gradi mesta ali hiše?

— Na golo posekan gozd v neposredni bližini. Prepričan sem, da gozdarji glede golosekov le izjemoma kršijo zakonska določila in strokovna načela. Takih izjem v besedilu učbenika ni mogoče upoštevati in opisati, zato je bilo treba podčrtati načelo.

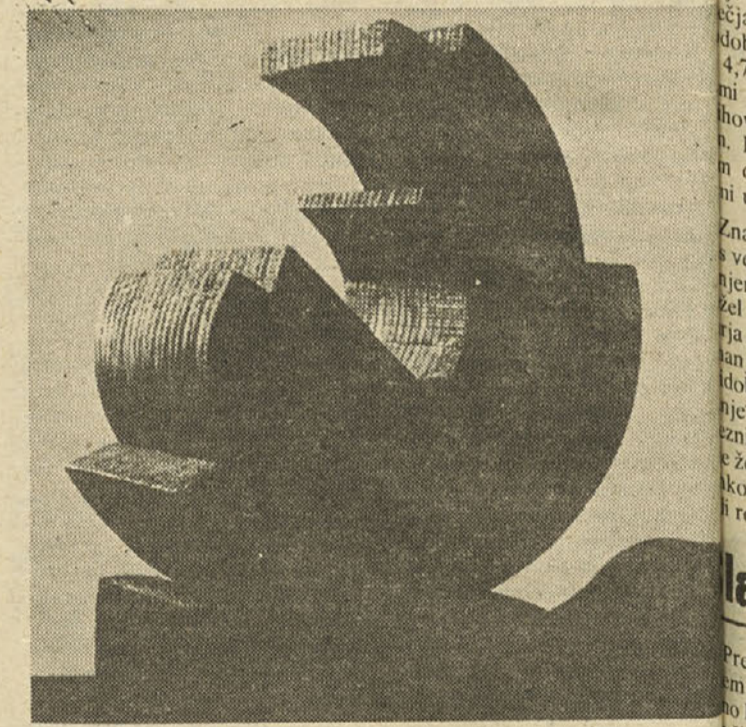
— Ali so trhla in suha drevesa legla za škodljivce (str. 22)?

V propadajočih drevesih živijo tudi mnoge koristne vrste (žolne, mravlje), ki pomagajo ohranjati naravno ravnotežje v gozdu. Zato je celo prav, če posamezna trhla in suha drevesa v gozdu ostanejo.

— Množica novih pojmov (str. 22, 23). Večina pojmov je razloženih v poprejšnjem besedilu, razen možkatnika in najezdnika, ki bosta v novi izdaji učbenika izpuščena. Učenci ju spoznajo v 5. in 6. razredu.

Pri samostojnem strokovnem izpopolnjevanju dajejo popolnejše odgovore tudi nekatere knjige in članki o splošni in gozdni ekologiji ter o gozdarstvu. Njihov seznam je bil sestavljen del seminarkega gradiva za multiplikatorje ob predstavitvi novega učbenika ob koncu leta 1981.

mag. IGOR SMOLEJ,
dipl. inž. gozdarstva

Delo ak. kiparja Vasilija Četkovića

In še o jeziku

Odgovor na pripombo k jezikovnim pomanjkljivostim učbenika Spoznavanje narave za 4. r. osnovne šole, objavljene v 3. št. Prosvetnega delavca z dne, 21. februarja v rubriki Pobude in odmevi

Pripombe k navedenim stavkom s str. 6, 8 (v citatu s te strani je tiskarski skrat: v učbeniku krt, v članku kot), 17, 30, 42 in 44 so upravičene in so že upoštevane med popravki pri ponovnem pregledu učbenika za ponatis. Druge pripombe niso utemeljene. K str. 7 (Ali listnatu drevju odvzame listje ali liste?) Raba skupnih imen **drevje** in **listje** je pravilna. K str. 14 (Sadi drevesa ali gozdove?) Odstavek v učbeniku govori o gozdovih

iglavcev, ki jih je človek posadil. K str. 19 (Kostanjev les ali stanj?) — Zadnji stavek bi smel biti v novem odstavku vendar tudi tako, kot je v knjižni natisnjem ne povzročata dvom, ga ne iztrgamo iz konteksta kostanjev govore trije odstavki K str. 39 (Pomanjševalnice v porednih stavkih) — Odstavek opisuje drobno ptico — rastiščo zato pomanjševalnice.

MJA LONGYKA, lektorica

pobude
odmevi

Ocenjevanje učencev na naših šolah

Konec šolskega leta se bliža, z njim pa tudi obračun opravljenega dela in doseženih učnih uspehov. Pred učitelji se odpira poklicno vprašanje, ki se ob tem času vsako leto vrača: smo pri ocenjevanju prestrogi ali preveč popustljivi?

Odgovor na to vprašanje ni preprost, saj moramo v njem upoštevati različne poglede. Vsak nam razkriva eno stran resnice, nobeden pa je ne vame v celoti. Na ocenjevanje lahko gledamo z učno storilnostnega, motivacijskega, razvojnega ali čisto človeškega vidika. Drugačne so kriterije pri ocenjevanju v osnovni šoli, drugačne v srednjem in spet drugačne v visokem izobraževanju.

O ocenjevanju v osnovni in srednji šoli smo zbrali tri prispevke. Za ilustracijo smo jim dodali nekatera stališča naše šolske zakonodaje. Vsi prispevki naj bi spodbudili bralce k razmišljanju, in k temu, da poudarijo tudi oni svoje mnenje o odprtih vprašanjih in napisanih stališčih. Vse zadnje ne gre samo za kritično razmišljanje o ocenjevanju, ampak za mnogo več, med drugim tudi za oceno šole, njenih programov in načina vodenja učencev, za oceno mladih in njihovega odnosa do učitelja, za učiteljevo zadovoljnost ali nezadovoljnost s sadovi svojega dela. Razmišljanje o ocenjevanju sproža torej krog vprašanj, ki mu kraj ne vidi konca.

Ocena, spodbuda ali potuha?

Šolsko leto se bliža koncu, zato prav, da si osvežimo spomin na vsiljenik o ocenjevanju in o napredovanju učencev v osnovni šoli. V 1. členu namreč piše, da morata biti preverjanje in ocenjevanje znanja organizirana tako, da spodbujata učence k stalnemu napredovanju ter zagotavljata spremljanje uspešnosti razvoja učencev in uspešnosti njihovega dela v celotnem ugojno-izobraževalnem delu osnovne šole. Preverjanje in ocenjevanje sta torej vzporedna permanentna procesa, nad katerimi v obliki ocen pa se zamudimo predvsem ob koncu vsakega redovalnega obdobja.

Osnovna šola Notranjski predel Cerknika ima na višji stopnji 349 učencev in je po njihovi socialni sestavi podobna mnogim slovenskim šolam. Ob vsaki redovalni konferenci je bil uspeh trinajstih oddelkov odstoten, vendar je bil uspeh v treh osmih razredih nižji od povprečja. Ob koncu prvega polletja se je uspeh sicer izboljšal za 4,7 odstotka, uspeh osmošolcev je bil še vedno nižji od povprečja. V tretjem redovalnem obdobju pa se je uspeh poslabšal za 4,7 odstotka in čeprav so bili v prvem razredu nekoliko boljši, je njihov uspeh komaj 78-odstoten. Razen osmošolcev se je v tem obdobju na vseh oddelkih njihov uspeh poslabšal.

Znanje postaja v svetu in pri nas vedno pomembnejše in bolj cenjeno, vendar v času, ko večina učiteljev namenja velike vsote denarja za izobraževanje, se pri nas manjšuje zanimanje za vse vrste dobivanja znanja. Izobraževanje ob delu postaja za posameznike in za delovne organizacije že več let neprivlačno. To bi lahko bilo razveseljivo, če bi si vsi rodovi, ki so se prej šolali v

raznih večernih tečajih in drugih oblikah izobraževanja odraslih, spričevala in diplome že pridobile, novi rodovi pa bi si zaželeno stopnjo izobrazbe pridobili v mladosti. Žal, pa je v življenju nekoliko drugače in čeprav je do konca šolskega leta nekatere učence napredovanje ter zagotavljanje spremljanje uspešnosti razvoja učencev zbuja skrb. Čeprav se bodo lahko vključili v skrajšane programe srednjega usmerjenega izobraževanja, so to vendarle učenci z zelo šibkim znanjem. Nekateri med njimi se bodo morda takoj vključili v delovni proces in tako bodo že čez nekaj mesecev delavci z vsemi pravicami in dolžnostmi, ki iz tega izhajajo. Dobro pa vemo, da se prav slabi učenci ne vključujejo v šolske organizacije in da bodo slabo razvite delovne navade prenesli v novo okolje.

V šoli opažamo že od 5. razreda vedno večje nezanimanje za šolsko delo, prav tako pa tudi za interesne dejavnosti. Vsega gotovo niso krivi niti starši niti šola. Učenci so na eni strani preobremenjeni s šolskim delom in komaj čakajo, da se »rešijo« šolskega okolja, na drugi strani pa so zaradi obremenjenosti staršev z raznim popoldanskim delom ter drugimi dolžnostmi prepuščeni sami sebi in vplivom ceste. Nespodobno pa gotovo vpliva tudi način ocenjevanja v šoli, ko lahko tudi učenec z zelo šibkim znanjem dobi spričevalo o končanem 8. razredu.

Ob tem ko se lotimo reforme osnovne šole in pripravljamo nove predmetnike, bi morali misliti tudi na spremembo ocenjevanja. Ocena je namreč v šoli nagrada za delo in ob sedanjem načinu ocenjevanja učimo otroke, da lahko dobijo plačilo tudi za nedelo.

JANA BOŽIČ-ŠIRAJ

Slabe ocene škodujejo

Pred nedavnim sem z zanimanjem prebrala pogovor s prof. dr. Ana Krajnc v naši reviji Otrok in mladina, o njeni novi knjigi MOTIVACIJA ZA IZOBRAŽEVANJE. Navedla je nekaj čudovitih misli, ki pomenijo obrambo otroku — izpostavljenem prenapetemu programu v zdajšnji osnovni šoli. Program je v resnici preobremenjen. Otroci ga ne zmorejo, ne bi to zapustilo kvarne posledice na njihovem zdravju in motivaciji za učenje nasploh.

Takole pravi Ana Krajnc: »Prevelik je škoda, ki jo slabe ocene naredijo na značaj otroka, zlasti na njegovo samozaupanje, samozavest, predstavo o šoli. Ko razmišljamo, kako lahko dvignemo motivacijo, zagnanost za izobraževanje, moramo misliti tudi na to.« Ob teh besedah bi se morali misliti vsi učitelji in profesorji naših šol od najnižjih razredov do srednjih, višjih in visokih šol. Če ima otrok dobre uspehe in uspehe v nižjih razredih in v svojih vzgojiteljih prave ideje humanih ljudi, bo lahko dosegel najvišje življenjske cilje in bo morda srečen. Vse, kar za otrokov razvoj in mu ome-

sti in človečnosti? Ali bi bilo nemogoče, če bi učitelj otroka lepo mirno vprašal, če je pripravljen in bi lahko odgovorjal? Ali ni bil mogoče že danes kaj vprašati? Ali je sploh v kakem zakonu zapisano, da učitelji ne smejo ravnati z otroki lepo po človeško? Ali usposabljam otroke za nevrotike, upornike, agresivne, ljudi s pomanjkanjem samozavesti ali pa želimo vzgojiti srečen mladi rod, graditi lepšo prihodnost z mladimi in močnimi ljudmi, ki bodo zaupali vase, ljudi, o karkršnih nam je govoril Tito.

Če bi učitelji, ki dajejo slabe ocene, vedeli, kako jih otroci sovražijo, bi šli pri priči v drug poklic. Izbrali bi si delo, ki bi ga opravljali z veseljem. In kdor nima veselja do otrok, do mladine, naj mirno odstopi in da prostor tistim, ki bodo dobri in človečni, ki bodo, kakor je pred nedavnim pisalo v Prosvetnem delavcu (22. novembra 1982) »mladim ljudem kot nežna mati ali razsoden oče«.

Ne pozabimo, kako lepe spomine imamo na učitelje in vzgojitelje, ki so bili z nami dobri, ki nam niso zapisali slabe ocene, če nismo znali, temveč so nas bili pripravljali še vprašati ali nam snov razložiti. To so lepi spomini za vse življenje. — Nikoli ne bom pozabila in verjetno tudi moji sošolci ne, naše zdaj že pokojne

profesorice slovenskega jezika Vere Hvala, ki je poučevala na gimnaziju v Celju. Ne samo, da je bila odlična predavateljica, bila je tudi čudovit človek. Ni znala dati slabše ocene od 3, vsem nam pa je zbudila veselje do materinščine, do slovenskega jezika in kulture. Vsi smo jo ljubili in spoštovali.

Zato popustimo otrokom, razložimo jim snov, ne izzivajmo mladine, ki ni pokvarjena, tako dolgo, dokler ne naleti na huda nasprotovanja in ovire v svojem mladem življenju. Pomislimo, koliko otrok pa ima danes urejen dom v tej zmešnjavi sveta in iskanju gmotnih dobrin? Ali sploh vemo, kako težko danes marsikateri mlad človek študira, hodi v šolo, koliko denarja je potrebno za to? In če je že brezposelnost, jim dajmo vsaj lepa spričevala, če jim že drugega ne moremo dati. Spremenimo se tudi mi, pa bomo srečnejši, z večjim veseljem bomo stopili pred razred in učili z zanosom...

Konferenca naj ne bo več spraševanje vseprek, saj bi morala imeti globalni in čisto drugačen pomen. Ne dovolimo, da bodo ob koncu leta naši mladi ljudje polni življenja želeli umreti, ker ne bodo dosegli svojih življenjskih ciljev. Zato: bodimo človeški!

ANJA POGELŠEK

Kam nas pelje popustljivost

V našem šolstvu je postalo najpomembnejše, da čim več učencev uspešno napreduje v višji razred. Pozorno preberite statistične podatke o številu pozitivnih učencev ob konferencah, polletju in ob koncu šolskega leta, pa boste takoj videli, da nekaj ni v redu. Je mar dobila šola nalogo, da »izdeluje« zopi-

tvne učence in jih širokoročno deli tako tistim, ki jih zaslužijo, kot tistim, ki jih ne zaslužijo?

Kam vodi ta liberalizem? Kakšne samoupravljavce vzgajamo po taki poti?

M. LANDEKA
(iz pisma Školskim novinam, 10. maj 1983)

Kaj pravijo pravilniki?

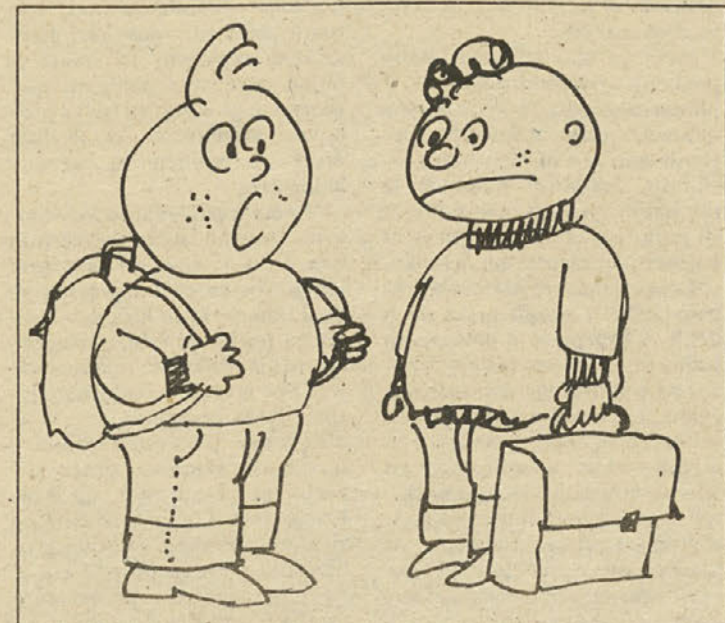
Pravilnik o ocenjevanju in napredovanju učencev v osnovni šoli (Uradni list SRS, št. 20/80) zahteva, naj bo preverjanje in ocenjevanje znanja organizirano tako, da spodbuja učence k stalnemu napredovanju ter zagotavlja spremljanje uspešnosti razvoja učencev in njihovega dela, (1. člen). Ocenjevalna lestvica, ki velja za večino predmetov, predvideva ocene od 1 do 5. V prvem razredu ni stopnje nezadostno (8. člen).

Učenci praviloma napredujejo v naslednji razred (14. člen). Razred ponavlja učenec, ki si tudi z dopolnilnim poukom in drugimi oblikami individualne pomoči ni pridobil znanja, ki je potrebno za uspešno delo v višjem razredu in je bil ob koncu pouka v šolskem letu negativno ocenjen iz enega ali več predmetov in je dosegel negativen splošni uspeh. O ponavljanju odloči učiteljski zbor osnovne šole na podlagi pismene strokovne obrazložitve razrednika, pri čemer upošteva tudi napredek in uspešnost razvoja

učenca v predhodnih razredih (16. člen).

Pravilnik o preverjanju in ocenjevanju znanja v usmerjenem izobraževanju (Uradni list SRS, št. 5/81) poudarja, naj se preverjanje in ocenjevanje znanja izvaja v skladu s sodobnimi pedagoškimi, psihološkimi in andragoški spoznanji tako, da omogoča sprotno spremljanje in ugotavljanje uspešnosti udeležencev, jih spodbuja k čimbolj aktivnemu, samostojnemu in ustvarjalnemu pridobivanju in izrabljanju znanja, delovnih in drugih ustvarjalnih sposobnosti; preverjanje in ocenjevanje naj zagotavlja objektivnost pri vrednotenju pridobljenega znanja, sodelovanja in napredka udeležencev in omogoča uveljavljanje humanih medsebojnih odnosov in medsebojnega spoštovanja (iz drugega člena).

Tudi v srednji šoli velja za večino predmetov ocenjevalna lestvica od 1 do 5, pri čemer so merila za vsako od teh ocen, kljub subjektivnosti, relativno ustaljena.

Pravijo, da bodo uvedli depozit za napredovanje v višji razred! Karikatura: Ivan Haramija

Začnimo pri pomanjkljivostih

Zaposlena sem kot pedagoginja v šolski svetovalni službi Srednje kovinarske, strojne in metalurške šole v Mariboru in se tako ukvarjam tudi z obravnavo učencev z učnimi težavami, natančneje — s tistimi učenci, ki kljub primernim sposobnostim ne dosegajo pozitivnega učnega uspeha.

Ankete, narejene med srednješolci in študenti, so pokazale, da jih večina ne obvlada niti temeljnih metod in tehnik uspešnega učenja. Mnogi študentje se še ob koncu študija »ujamejo«. Prav gotovo pa to tudi pomembno vpliva na hitrost študija in kakovost znanja.

Res je, da ima vsak predmet, ki ga poučujemo in se ga učimo, svoje posebnosti, res pa je tudi, da so številne raziskave pokazale, da obstajajo splošna načela za uspešno učenje, ki jih moramo bolj približati učencem.

Mnogi učitelji se sprašujejo, ali ni v srednješkolskem obdobju vendarle že prepozno spreminjati in včasih celo začeti razvijati te navade! Prav gotovo bi bilo boljše, če bi to storili prej, vendar pa mislim, da še ni vse zamujeno in da moramo začeti tam, kjer smo ugotovili pomanjkljivosti. Ni prav, da zmeraj iščemo krivdo pri prejšnjem vzgojitelju.

Ker so seveda učne in delovne navade res že precej izoblikovane, moramo biti pri svojem delu še toliko bolj tankočutni, delati postopno, sistematično in biti prepričljivi.

Mislim, da je vloga šolskih svetovalnih služb (pedagogov in psihologov) pri tem delu izredno pomembna. To delo mora biti kar najbolj individualizirano, zato moramo čimbolj poznati posameznega učenca in spremljati njegov razvoj.

Tak način dela ni novost niti pri nas niti v tujini, čeprav je zanj v srednjih šolah, kjer je malo šolskih svetovalnih delavcev in veliko učencev na svetovalnega delavca, kaj malo možnosti. Večina bremena bo še zmeraj ostala na ramenih učiteljev, ki pa se spremljanju razvoja teh navad pri posameznih učencih ali manjših skupinah niti ne zmorejo temeljito posvečati, ker jim za to zmanjkuje časa. Omenjena problematika pa je tudi malokdaj vključena v dnevni red sestankov razrednih učiteljskih zborov. Le usklajeno delo lahko rodi uspehe in tega se moramo zavedati.

Kako smo torej organizirali delo?

Ker je veliko učencev (več kot 700 jih je v prvih letnikih), sem zajela le najbolj kritične, natančneje — 100 učencev 1. letnika SR programa in to tiste, ki so si kljub primernim sposobnostim v prvem ocenjevalnem obdobju »prislužili« tri, štiri ali pet negativnih ocen in še kak opomin za nameček.

Oblika dela je bila skupinska. Skupine so štele od 5 do 10 učencev. Vaje učenja, kakor smo jih poimenovali, smo imeli ponovadi enkrat na teden. Vsebinsko pa je bilo delo usklajeno z napolitimi dr. B. Marentič-Požarnikove in drugih uglednih pedagogov in psihologov.

Poleg splošnih informacij s področja psihologije učenja, smo namenili veliko časa motiviranju za učenje posameznih predmetov in vajam pri delu z učnimi pripomočki. Spremljali smo tudi njihovi vplivi skupine na posameznika in obrnjeno.

Učenci so obiskovali te vaje prostovoljno, v veliko pomoč pa so mi bili tudi razredniki, ki so učence za vaje še dodatno motivirali. Obisk je bil zelo dober, da so učenci zavzeto sodelovali. Izjavljali so, da upoštevajo na-

potke in skupne ugotovitve o metodah in tehnikah učenja in da so učenju namenili več časa. Poleg tega jih je večina zmanjšala število negativnih ocen. Nekateri so bili ob prvem polletju celo pozitivni. Le približno 10% si je uspeh poslabšalo. Jasno je, da zahteva interpretacija takšnega rezultata zelo celosten prijem in da je na izboljšanje ali poslabšanje vplivalo tudi veliko popolnoma subjektivnih dejavnikov. Povedati moram tudi, da je bilo med obravnavami tudi nekaj takih, ki jim vaje, zaradi preveč nizkih sposobnosti in poprejšnjega znanja, tudi niso mogle veliko pomagati. Teh učencev seveda ni bilo mogoče izločiti.

Vzmemirilo pa me je tole: Gre za problem motivacije in motiviranja učencev za učenje tujega jezika.

Kot sem že povedala, je bil učni uspeh obravnavanih učencev tako slab, da ni pričakovati, da bodo nadaljevali šolanje do pete stopnje zahtevnosti. Gre torej za učence, ki jim pozitivna ocena pri tem predmetu ni bila niti pogoj za vpis, niti za napredovanje po programu. »Kronično« so izjavljali, da se tujega jezika nima smisla učiti, in zanj zgubljeni časa, če imajo velike probleme že pri »pogojnih« predmetih. Znašla sem se pred vprašanjem, kako jim svetovati. Tak njihov odnos pa so nenehno opazali tudi učitelji, ki poučujejo tuj jezik.

Kakor hitro začnemo ugotavljati vzroke neuspešnosti učencev pri kakem predmetu, takoj zadenemo tudi ob vprašanje učne motivacije. Podrobnejša analiza motivacijskih dejavnikov nam bi zagotovo razkrila vsi širino problema, vendar se bom omejila le na nekatere, morda najbolj očitne.

Eden najpomembnejših in kakovostno najvrednejših notranjih dejavnikov je zagotovo zanimanje učenca za kak predmet. Res je, da učitelj lahko s primernim postavljanjem vzgojno-izobraževalnih smotrov in ciljev, ustreznimi izbiri vsebine, z upoštevanjem didaktičnih načel, s kakovostnimi in zanimivimi oblikami in metodami dela in z vzpostavljanjem demokratičnih odnosov pri pouku pomembno vpliva na razvoj interesov pri učencih, res pa je tudi, da ne gre pričakovati, da se bo učenec (adolescent) učil vseh predmetov z enako vnemo, še posebno, če ne bo videl v tem učenju nujnosti in smiselnosti. Kot vemo, pa je večina naših učencev pozitivna ocena kot pogoj za napredovanje tudi že osnova za »nujnost« učenja nekega predmeta. Tako gledano pa »ohlajna« merila za napredovanje po programih zavirajo zanimanje za učenje tujega jezika.

Zelo pomembna motivacijska dejavnika sta tudi t.i. storilnostna motivacija in aspiracijski nivo, ki sta po ugotovitvah že relativno trajni osebnostni lastnosti in se precej oblikujeta že v mlajših otroških letih ter pod pomembnim vplivom družine. Ustavila se bom pri aspiracijskem nivoju.

Pod tem pojmom razumemo težnjo posameznika, da bi dosegel določeno raven v kaki dejavnosti. Ta raven je močno odvisna od socialno-ekonomskih razmer družine in širšega okolja, od preteklih uspehov in neuspehov, od občutka lastne vrednosti in drugih emocionalno osebnostnih značilnosti. Tako je zelo pomembno, katere vrednote v družbi veljajo in kako družba vrednoti izobraževanje pa tudi znanje posameznega področja.

Nadaljevanje na 11. strani

nove
knjige

Sodobno izobraževanje odraslih

Zadnja leta zaskrbljuje spremljamo podatke o vse manjšem vpisu odraslih v vzgojno-izobraževalne programe usmerjenega izobraževanja in iščemo vzroke za tako stanje. Rezultati spremljanja in evalvacije vzgojno-izobraževalnih programov v 1. letu srednjega usmerjenega izobraževanja so med drugim pokazali, da so bile srednje šole preslabo pripravljene in usposobljene za novo vlogo, ki so jo dobile z zakonom o usmerjenem izobraževanju, to je, da se vse vključijo tudi v izobraževanje odraslih. Izobraževanje odraslih mora zaradi svojih specifičnosti ubirati nova, drugačna pota, kot jih poznamo pri delu z mladino, zahteva pa tudi nove, prožnejše oblike izobraževanja.

Odgovor na vprašanja, kako ubirati sodobnejša pota izobraževanju odraslih, nam daje publikacija **Sodobno izobraževanje odraslih** avtorja **Jožeta Valentiniča**. Gre za prvi priročnik te vrste, ki upošteva tudi zakon o usmerjenem izobraževanju. Avtor nam v njem predstavi številne organizacijske in strokovne rešitve, kako in kam usmerjati izobraževanje odraslih v prihodnosti. Pri tem gradi na izobraževanju za delo, za samoupravno in politično delovanje ter za osebnostni razvoj, na nenehnem izobraževanju kot zahtevi današnjega časa.

Avtor je razdelil svoje delo v tri širše sklope. V prvem delu **Izobraževanje v odrasli dobi** so predstavljeni družbeni in psihološki vidiki izobraževanja odraslih. Poglobljeno obravnava cilje, naloge in vsebino izobraževanja in pri tem izhaja iz družbenih ciljev, zapisanih v resolucijskih dokumentih in dalje v zakonu o usmerjenem izobraževanju. Podrobneje opredeljuje temeljne naloge izobraževanja odraslih, in to izobraževanje za delo, izobraževanje za samoupravno in politično delovanje ter vsestransko razvijanje osebnosti in pri tem kritično opozori na negativne primere andragoške prakse. V poglavju o temeljnih načelih je poudarjena misel, da se z usrešnjevanjem le-teh izobraževanje, usposabljanje in izpopolnjevanje odraslih vključuje v skupna prizadevanja za hitrejši gospodarski in splošni družbeni napredek. V prvem delu nadalje spregovori še o različnih poteh do znanja, možnih organizacijskih oblikah ter izobraževalnih organizacijah.

Nad vse izvirno je oblikovan drugi obsežnejši del **Priprava in vodenje izobraževanja**. Avtor poudarja, da zahteva izobraževanje in usposabljanje, ki teži k učinkovitosti, skladnosti s potrebami udeležencev in kakovosti, predvsem ustrezno strokovno znanje, zlasti pa obvladanje zakonitosti smotrne organizacije in temeljev andragoške didaktike. Sodobno organizacijo izobraževanja predstavi skozi andragoški oziroma izobraževalni cikel in opozori na uporabo spoznanj kibernetike na vzgojno-izobraževalnem področju. Med posebnimi opozoritimi na poglavje o samoupravnem načrtovanju izobraževanja, kot naj poteka v naši družbi na različnih ravneh. Nakazane so sestavine letnih izobraževalnih načrtov organizacije združenega dela ter celotna me-

todologija samoupravnega načrtovanja izobraževanja.

Posebej je obravnavano načrtovanje izobraževanja v izobraževalnih organizacijah ter načrtovanje izobraževanja, ki pripravljajo na spremembe, kot npr. usposabljanje pedagoških in andragoških delavcev za preobrazbo vzgoje in izobraževanja.

Medtem ko je poglavje o pripravi in vodenju izobraževanja namenjeno v največji meri organizatorjem in vodjem izobraževanja, je zadnji del **Načrtovanje in usmerjanje učnega procesa** namenjen predvsem učiteljem, predavateljem, inštruktorjem in mentorjem. Avtorjev zapis o načrtovanju in usmerjanju učnega procesa pomeni pomemben odklon od tradicionalno zasnovane učne ure. Učni proces naj bi bil skupna ustvarjalna dejavnost učiteljev in udeležencev izobraževanja. Tako zasnovano izobraževanje mora temeljiti na spoznanjih splošne in andragoške didaktike. Sodobna zasnova učnega procesa pri izobraževanju odraslih ter metodično oblikovanje učnih enot in učnih korakov je predstavljeno tudi z nekaterimi značilnimi zgledi. Nadalje so predstavljene temeljne, najpogostejše izobraževalne oblike in metode, ki jih mora obvladati vsak učitelj in predavatelj, da je pri svojem delu uspešen. Ob prikazu operativnega načrtovanja učnega procesa so zgledi pisne priprave na izobraževanje. Tudi za učni proces je pomembna faza vrednotenja učne uspešnosti; uspešnost naj bo skupna skrb učiteljev in udeležencev izobraževanja. Avtor sklepa poglavje z razčlenitvijo medsebojnih odnosov, ki naj se razvijajo pri izobraževanju odraslih. Poudarja, da so odločilnega pomena demokratični, samoupravni odnosi v učnem procesu in take odnose podrobneje opredeli. Tudi v tem zadnjem delu je nakazanih veliko novih rešitev in možnosti, ki bodo bistveno pripomogle k posodabljanju izobraževanja, usposabljanja in izpopolnjevanja odraslih. Ni pa mogoče prezreti avtorjeve misli, da išče ustvarjalen učitelj in predavatelj vedno nove poti in se nikoli povsem ne ponavlja.

Pomemben pogoj, da bo izobraževanje odraslih spet našlo svojo pot, je tudi boljša usposobljenost vodstev šol in učiteljev, ki postajajo hkrati pedagoški in andragoški delavci, za prožnejše in sodobnejše organizacijske in metodično-didaktične rešitve pri izobraževanju odraslih. Praksa kaže, da se mnoge učinkovite rešitve pri izobraževanju odraslih kasneje uveljavljajo tudi pri delu z mladino. Zato lahko priporočimo priročnik **Sodobno izobraževanje odraslih** vsem pedagoškim delavcem.

Uporaben bo kot gradivo za študijske sestanke po šolah, za samoizobraževanje učiteljev. Posebno bo koristil učiteljem pri pripravi na dopolnilni pedagoško-andragoški izpit, saj celostno obravnava vsa temeljna področja izobraževanja, usposabljanja in izpopolnjevanja odraslih. V pomoč pa bo tudi delavcem v strokovnih in razvojnih službah, ki skrbijo za izobraževanje v delovnih organizacijah.

MARIJA VELIKONJA

Prosti čas

Rudi Lešnik je v tej zanimivi knjigi temeljito osvetlil celostno problematiko prostega časa, ki je zelo pomemben dejavnik v socialistični samoupravni družbi, saj pomaga uresničevati naše vzgojne smotre in preprečuje razne nepravilnosti, ki nastajajo pri oblikovanju mlade osebnosti, zlasti v kočljivem obdobju osamosvajanja. Prosti čas kot značilnost zdajšnje razvite družbe zbujajo pozornost po vsem svetu. Evropsko združenje za prosti čas in rekreacijo (ELRA) je bilo ustanovljeno na 1. kongresu o prostem času leta 1970 v Ženevi; mednarodni delovni sestanek ELRA pa je bil jeseni leta 1980 tudi v Mariboru, saj je Jugoslavija članica te zveze, ki je vključena v svetovno tovrstno združenje ELRA — s sedežem v New Yorku.

Prosti čas je čas, s katerim razpolaga človek po svojih hotenjih in nagibih, ko nanj ne delujeta nobena prisila in obveznost, temveč je njegovo ravnanje podrejeno samo njegovemu pričanju, volji in interesom v skladu s splošnimi možnostmi in razmerami, v katerih živi. Ta opredelitev prostega časa kot pomembnega dejavnega dela človekovega življenja pa ne zadeva le posameznika, temveč tudi skupino, ki se je v dejavnosti tako povezala, da je prerasla v novo obliko »kolektivnega subjekta«. Toda v zdajšnjem razgibanem času je razvrščanje in menjava skupin značilen pojav — in tako je tudi v vsakdanji načrti izrabiti prostega časa. Njegove vsebine in vrednote ter ustrezne spodbude zelo razvijajo razne dispo-

zicije, ustvarjalne sposobnosti, zadovoljujejo socialne potrebe, ustaljujejo pozitivne lastnosti značaja, uveljavljajo moralne lastnosti in tako odločilno vplivajo na pravilen razvoj mlade osebnosti.

Zato je prosti čas nepogrešljiv dejavnik vzgoje, pedagogika prostega časa s svojimi izvirnimi smotri in nalogami pa je pomembna sestavina pedagoške teorije in prakse. Dr. Rudi Lešnik, ki že veliko let proučuje problematiko prostega časa in je zelo aktiven sodelavec ELRA, v sedmih poglavjih te dragocene knjige dialektično in argumentirano obravnava temeljna vprašanja prostega časa. Ob koncu pa se na več kot 120 straneh vrste njegovi številni zanimivi rezultati anket in raziskav o prostem času učencev višjih razredov osnovnih in srednjih šol, pretežno v mariborski občini, nekatere pa iz širšega območja vse od Celja do Lendave. Tehtno uvodno besedo h knjigi je napisal Franc Setinec, ki je poudaril, da je to delo, ki ga preveča marksistična miselnost, zapolnilo občutno vrzel na tem pomembnem področju vzgojne dejavnosti. Pestra in zanimiva vsebina bo vsekakor pritegnila pozornost širokega kroga bralcev, zlasti pa naravne in poklicne vzgojitelje. Knjiga, ki je napisana v klenem jeziku, dinamično in vsem razumljivo, ter ima na koncu kratek vsebinski povzetek v angleščini, je izšla pred nedavnim pri mariborski založbi Obzorja — v okusni opremi Brede Varlove.

GEMA HAFNER

Martina Koritnik-Fajt: Ob Krki II

Lingvistična antropologija

Fakulteta za sociologijo, politične vede in novinarstvo ter Dopisna delavska univerza Univerzum sta obogatili slovenski knjižni trg z učbenikom **Lingvistična antropologija** avtorja dr. Staneta Južničja, predavatelja sociologije jezika na omenjeni fakulteti. Avtor dela se že več let posveča jezikovnim vprašanjem, ki so, kot pravi sam, bistvena prvina antropološkega razmišljanja. Predavanja lingvistične antropologije so bila podlaga za učbenik, ki je prvo delo te vrste na Slovenskem.

Delo je sestavljeno iz petih poglavij in posebnih dodatkov. V prvem poglavju se avtor loteva definicije jezika in določitve njegovih splošnih in bistvenih značilnosti. Jezikovni fenomen je razčlenjen, prikazane so zvrstnosti jezika in tako je položen most k posebnim razpravam o jeziku.

Drugo poglavje je izrazito antropološko v svojih prvih dveh delih. Ukvarja se z nastankom jezika in njegovega razvoja v povezavi z antropogenezo oziroma evolucijo človeške vrste. Pomen jezika v filogenezi je razširjen na njegovo vlogo v ontogenezi ali vsakokratnem posameznem človečenju, kar vodi k razmišljanju o prirojenosti ali pridobljenosti (naučenosti) jezika; to je analiza učenja pri otrocih. Tretji del poglavja obravnava razvojno dinamiko jezikov in se konča z njihovimi klasifikacijami.

Tretje poglavje obravnava vprašanja, ki so se zlasti močno zasedla v filozofiji jezika. Gre zlasti za določanje povezave med mislijo in jezikom ter simbolično naravo jezika. V drugem delu poglavja je jezik povezan z družbeno prakso in nakazane so povezave jezika z načinom proizvodnje. Od tod je logičen preskok v soodnosnost jezika in kulture. Različnost jezikovnih sistemov, njih meje, prelamljanja in presnovljanja je tema četrtega poglavja. Standardizirani, narodni jeziki so v nekakšni medsebojni napetosti. To stanje je nujno povezati s politično zgodovino in ga razlagati tudi z jezikovno lojalnostjo, ki je tudi družbena, politična in kulturna kategorija.

V petem poglavju se avtor loteva izrazitih sociolingvističnih tem. Jezik je dejavnik družbene integracije in dezintegracije; so pa ti odnosi, ki se kažejo v konkretni jezikovni rabi, zapleteni, kar je vir jezikovne manipulacije. Tako je zlasti v političnem jeziku. Delo je dopolnjeno z bibliografijo, stvarnim kazalom, številnimi skicami, preglednicami in zemljevidi jezikov. Knjiga bo pri bralcih nedvomno zbudila zanimanje za novo problematiko neevropskega sveta, pa tudi zapolnila prenekatero vrzel v lingvističnem znanju pri nas.

V. B.

Mala literarna teorija

Založba DDU Univerzum v Ljubljani je pripravila tretjo, izpopolnjeno izdajo Male literarne teorije avtorja Matjaža Kmecla. Knjiga je prvič izšla leta 1976 pri založbi Borec in v izdaji Zavoda SR Slovenije za šolstvo in je namenjena kot pripomoček učiteljem slovenskega jezika v osnovnih in srednjih šolah. Z njo smo dobili dragoceno delo s področja literarne teorije in dolgo iskan priročnik za pedagoške namene.

Ko avtor s skrbno uvodno razlago in z napotki o možnostih njene uporabe pošilja knjigo med bralce, izraža tudi upanje, da bo dobrodošla ne samo tistemu, ki se iz pedagoških in poklicnih nagibov ukvarja z njeno problematiko, temveč vsakemu, ki mu branje literarnega dela odpira »vrsto vprašanj, s katerimi se srečuje v sprotnem življenju«, skratka, ki ga takšno branje motivira, da bi globlje zaoral v tkivo besedne umetnosti.

Da so bila njegova predvidevanja pravilna, dokazuje ta v nekaj letih že tretja izpopolnjena izdaja. Avtor je povsod tam, kjer so mu tehnične možnosti to dopuščale, gradivo dopolnil in izpopolnil predvsem z leksikalnimi gesli in navedbami nove slovenske literature iz literarne teorije, saj se jo je od prvega izida knjige kar precej nabralo in je marsikje nadomestila sicer znano, a tujo literaturo.

Ker je knjiga namenjena predvsem pedagogom za pomoč pri pouku književnosti, je tudi vsebinsko in metodično grajena tako, da bi bila njena praktična vrednost kar največja. Oblikovno se gradivo niza v treh vzporednih besedilih: na levih straneh teče strnjeno besedilo o vprašanih iz literarne vede, desne strani so delovne in sestavljene iz dveh kolon; na skrajni desni je leksikon najnujnejših pojmov, ki jih uporablja književna veda. Ti pojmi se pojavljajo skladno z besedilom na levi strani, zato ne delujejo na prvi pogled povsod smiselno (npr. v isti koloni so razložena gesla verz, stil, dadaizem). Za lažje poiskanje želenega gesla pa je avtor na koncu knjige dodal pojmovno abecedno kazalo. V koloni z leksikonom navaja ob geslih avtor tudi obsežno slovensko in tujo literaturo (npr. literatura o moderni, futurizmu, verzu, filmskem scenariju itd.). Prva polovica desne strani je prazna (včasih tudi vsa desna stran) in je namenjena za bralčeve zabeležke, še večkrat pa je ta kolona izpolnjena s ponazoritvenimi zgledi, duhovitimi pojmovnimi definicijami in citati znanih avtorjev, ki naj bi ilustrirali teoretična razmišljanja na levi strani.

Oglejmo si še vsebinsko zgradbo Male literarne teorije. Knjiga je napisana poljudno, preprosto, vendar tako, da izhaja iz najbolj osnovnih pojmov književne vede in teorije književno-

sti, postopoma pa postaja vse htevejša. Temeljno vprašanje je seveda, kaj sploh je teorija književnosti. Avtor — popobralca v ta svet učenosti ne takole: vsako prebrano delo ziva v bralca odziv, mnenje, disida da zbuja v njem smeh, žalost, ogorčenje, zavračanje, skratka, čustveno reakcijo, pa se bralec vpraša, zakaj pravzaprav tako reagira, kaj bilo v knjigi takega, že zaor nje snovno in oblikovno tkivo v elemente, ki jih obnavlja literarna veda. Nato avtor bralca napreje. Naslednje poglavje skuša opredeliti po literaturo — literaturo kot sedne umetnosti v nasprotju vsakršnim ubeseditvenimi znanji na eni strani, na drugi pa z gimi izraznimi oblikami umetnosti. Tretje poglavje Poetika rarnega jezika in Literarna stika posega v jezikovno umetniškega besedila, v tiste vine, ki ločujejo umetnino navadnega ubeseditvenim umovanja. Ti elementi so: zvočni slog, likovna izraznost jezikovnega ritma, metrika, rima, metonimija, metafora, figure, stavčni itd. V četrtem poglavju obravnava avtor predjezikovne prve v književnem besedilu, kot snov, avtor, ideja, zgradba, petem pa se loti književnih vrst in vrst (lirske, dramske, televizijske, igrske, radijske, igrske, povedne, didaktične književne vrste). Na koncu omenja drugačne oblike razvrščanja literature, ki upoštevajo predvsem merilo knjiga — bralec lahko močno razlikujejo od tradicionalnih delitev. Tako razpojuje elitna in množična literatura, priznana literatura in soteratura, literarna plaža, ljudska povest, kriminalka itd.

Knjiga je torej pisana zelo gibano, oblikovno pa je urejena tako, da se je lahko lotimo iz različnih nagibov. Pisana je ljudsko, vendar iskrivo in duhovito, s svežimi, nešablonskimi zgledi in citati. Posebna vrednota je tudi v njenem bibliografskem gradivu, saj navaja vsebino literaturo o literarni teoriji v svetovnih jezikih, v slovenski pa od Pohlinovih zsov do najnovejših literarnoretičnih pridobitev.

Brez zadrege lahko torej zemo, da bo Mala literarna teorija dobrodošel pripomoček tako učiteljem slovenskega jezika in besedne umetnosti dijakom in študentom, znanim pa bo tudi za vsakega bolj htevejšega bralca, ki se loti branja leposlovja z več dolajjskih perspektiv.

Knjiga obsega 346 strani, formata 15 x 20,5, vezana platno, cena pa je 770.- Knjigo Mala literarna teorija lahko naročite pri založbi DDU slovenske univerze, Ljubljana, Parmova 39.

TONČKA STANONIK

(Foto: Alenka Mercina)

novе knjige

Stirje zvezki Literarnega leksikona»

Zbirko Literarni leksikon precej časa — še celo tedaj, ko je izšlo že več zvezkov — ni bilo jasno, ali bo pri njenem urejanju mogoče dosledno upoštevati zastavljena izhodišča in cilje. Knjižice so bile namreč še po zahtevne, ker se v njih uporabljajo različni leksikalni in znanstvenoraziskovalni deli. Lahko bi se zgodilo, da bi snopci postali predvsem besede, s tem pa bi se odmaknili od prvotne zasnove. Zvezki, ki so do sedaj, pa vedno bolj potrjujejo, da zbirka ne bo izgubila leksikalne narave, kakršno jo je zamislil še njen prejšnji urednik Anton Ocvirk. Problematika, obravnavana v zbirki, je precej obsežna in znanstveno: ponavadi jo sestavljajo literarnoteoretični pojmi, literarnih smeri, obdobjev, načinov obravnave literarnega dela, v središču pozornosti so odsevi vseh teh pojmov, njihov in metod v slovenski literarni vedi.

Posebno zanimivo je, da pri tej zbirki ne gre samo za kontinuirano delo v širšem, ampak tudi v ozkem pomenu, saj naslovi dosežajo (po)natisnjenih zvezkov, da so nekateri deli istega avtorja. Tako je šestnajsti zvezek **Staroindijska podoba**, že peti zvezek avtorice Branka Copic. Studija je razdeljena na poglavja: v njih je poskušal avtor zajeti pojem »pesniška beseda« v njegovi oblikovni in funkcijski zgradbi, z razvrščanjem od preprostih pesniških oblik do zapletenih. Tako je avtor segel v območje stilistike, ki pa tudi v območje vrstne oblike, kjer je pesniška podoba glavno izrazno sredstvo. V študiji manjka pomemben del — poglavje o metafori, razprava ni popolna, kot bi lahko bilo, kljub temu pa je zelo pomemben literarnoteoretični prikaz. Tokratna izdaja je pripravila redakcija Ocvirkovega leksikona iz zapuščine, ki jo je pripravila Majda Stanovnik.

Tudi razprava Dušana Ludvika **Aliteracija in aliteracijski pojmi** pomembno dopolnjuje delo

tega raziskovalca s področja verifikacije, kajti tudi Dušan Ludvik sodi med avtorje, ki v posameznih leksikalnih knjižicah povezano nadaljujejo svoje delo s področja literarne teorije. Avtor se v svojem delu najprej navezuje na tradicijo, govori o zgodovini, razširjenosti in vrsti aliteracijskih verzov. Nato poda širši pregled pojavov s tega področja v Evropi in nazadnje na Slovenskem. Gre torej za prvi sistematični prikaz aliteracije in teorije v zvezi z njo s posebnim pogledom na slovensko literarno vedo.

Osemnajsti Literarni leksikon je delo Dimitrija Rupla z naslovom **Literarna sociologija**. V njem obravnava pisec prispevke literarne sociologije k literarni vedi, njene metode in mesto v sociologiji. Tudi Rupel opredeli najprej pojem literarne sociologije in razloži njen odnos do različnih ved: estetike, literarne teorije, lingvistike, sociologije kulture in sociologije znanja ter sociologije umetnosti. Nato podaja pregled teoretičnih dosežkov v razvoju literarne sociologije, posebno poglavje pa nameni tudi pogledu na »slovenski prostor« s sociološkega vidika in nekaterim problemom literarne sociologije.

Devetnajsti zvezek je **Staroindijska poetika** avtorice Vlaste Pachner. Največji del njene študije obsega kronološki pregled posameznih teorij staroindijske poetike, le v zadnjem delu spregovori avtorica o tem, koliko so Evropejci in še posebej Slovenci seznanjeni s staroindijsko poetiko. Delo spada v področje metodologije, različnih načinov obravnave literature z vidikov staroindijske poetike, ki se nam zde morda bolj oddaljeni, zato pa tembolj zanimivi.

Že ob pregledu teh nekaj zvezkov iz zbirke Literarni leksikon torej lahko ugotovimo, da zapolnjujejo praznino v strokovni literaturi, saj obravnavajo pojme in pojave s pomanjkljivo obdelanosti ali pa še povsem neobdelanih področij v slovenski literarni teoriji in zgodovini.

VLASTA KUNEJ

(Foto: Alenka Mercina)

Jezikoslovne razprave Antona Breznika

Ena izmed novih strokovnih knjig, ki smo jo dobili po zaslugi Jožeta Toporišiča, prinaša Jezikoslovne razprave Antona Breznika. S tem delom se je Slovenska matica kot založniška hiša oddolžila enemu najvidnejših novodobnih jezikoslovcu slovenistike. Znano je, da je Anton Breznik pisal razprave, ne pa knjig — razen slovenice in pravopisa. Usoda razprav, natisnjenih v revijah, pa je znana: natis je lahko aktualen le nekaj časa, čeprav je vsebinsko ustvarjal en ali plemičen, vendar pa v revijah objavljeni sestavki kaj kmalu zatonejo v pozabo. Res je, da šele knjižni natis da teži in veljavo strokovnemu gradivu. Tako dobivamo pozno mnoga strokovna dela slovenistike, med njimi tudi Breznikove Jezikoslovne razprave. Besedila za knjigo je izbral in uredil Jože Toporišič, hkrati pa napisal obsežno uvodno besedo, s katero je predstavil delo Antona Breznika.

Ker je Breznikov opus obsežen in ker se bodo jezikoslovci verjetno še vračali k neobjavljenim besedilom, pa je treba naglasiti, da je imel urednik izbranih razprav na voljo odmerjen obseg knjige in da je upošteval posmrtni izdaji Breznikovih del, namreč Jezik naših časnikarjev in Življenje besed, ki sta že izšli. Toporišič se je odločil predvsem za tri večje komplekse: za Zgodovino slovenskega jezika in stila, za Ravnine jezikovne strukture (poimenovano po Toporišiču) in za Besedoslovje in drugo. Ko govorimo o Brezniku kot našem največjem raziskovalcu zgodovine slovenskega knjižnega jezika, namenja urednik knjige tudi največ prostora tovrstnim vprašanjem, od Trubarja, Dalmatina in Kastelica, pa do jezika naših časnikarjev, pripovednikov, vse do zglede predvodov iz tujega leposlovja. Ti-

pična in poglobljena so razglabljanja in zakonitosti o besednem redu in govoru, stavčni negaciji, o zloženkah v slovenščini, in odkrivanju novejših napak v slogu, o preponah, o naglasu v šolah in o prevzetih besedah. Pri besedoslovju se seznanimo z ljudskim jezikom, s slovenskim besedjem, ob koncu knjige pa so slike jezikoslovcu od Karla Štreklja do Vuka Karadžiča. Urednik je poskrbel tudi za potrebni kazali, Breznikovo bibliografijo pa sta sestavila Jana Hafner in Stane Suhadolnik. Uvodna beseda Jožeta Toporišiča kaže po eni strani široko jezikoslovno dejavnost Antona Breznika, po drugi strani pa razodeva avtorjevo razmerje do Breznikovih jezikoslovnih stališč. Terminološko je Toporišič v tej uvodni študiji sledil svojim novodobnim strokovnim oznakam, ne toliko tistim, ki so veljale v Breznikovih časih in pri Brezniku samem. S tem je verjetno hotel opozoriti tudi na časovne razdalje v jezikoslovju.

Jezikoslovne razprave Antona Breznika niso pridobive le za specializirane jezikoslovce, kot bi utegnil kdo napačno misliti, pa tudi ne zgolj historično gradivo. Marsikaj v tej knjigi je take narave, o čemer lahko učitelj — zlasti na srednji stopnji — s pridom razmišlja, spoznava, išče zakonitosti materinščine v pojavih iz polpreteklosti in sedanjosti, marsikatera razprava ali pa uvodni komentar lahko sproži kritično razmišljanje in ne nazadnje aktiven odnos do materinje jezika. Božidar Jakac je z znano poetično jasnostjo portretiral jezikoslovca, pa je preprosto in skladno opremil Julijan Miklavčič. Informacija o knjigi je lahko zgolj opozorilo na strokovno delo, ki zahteva širšo strokovno oceno.

I. G.

Aforizmi

Dokler samo misli drugače, človek še ni nevaren; to postane, ko začne delati drugače.

- *Človeka težko brzdamo, zlasti če je na konju.*
- *Čebela enkrat piči in pogine, trot pa lahko celo življenje grize.*
- *Za masko leva tiči marsikaj — zajec.*
- *Še tako zdresiranega leva spremljamo vedno, vsaj z enim očesom.*
- *Nekateri imajo psa zato, ker jim je nerodno, da bi sami lajali na moidoče.*
- *Največkrat brcamo najbolj vdanega psa.*
- *Človeka smo toliko socializirali, da vse bolj postaja socialni problem.*
- *Najlažje je reveža učiti poštenosti.*
- *V življenju imamo vse manj časa za lastno življenje.*

Iz knjižice Aforizmi, ki jo je napisal Jože Volarič, strojni inženir in industrijski pedagog po svojem temeljnem poklicu, pomočnik ravnatelja Iskrine srednje šole v Kranju. Ilustracije, ki dajejo mislim likovno podobo, je prispevala slikarka Zlata Volarič. Uvodno besedo sta knjižici prispevala Tone Svetina in dr. Cene Avguštin. Ker je izšla knjižica v samozaložbi, jo lahko naročite pri avtorju, Kranj, Galetova 23 (cena 60 din).

JOŽE CIPERLE

100. letja Poljske

Na našem knjižnem trgu je sicer malo del iz splošne zgodovine. Posebno slabo poznamo zgodovino slovanskih narodov, ker je težko najti znanstvena dela, ki brez predelave ustrežajo našim potrebam. Zgodovina Poljske, ki jo je izdala založba, pa je bila napisana prav za tujega bralca in je že izšla v francoskem prevodu. Strnjen pregled zgodovine naroda, ki se je že v 10. stoletju pojavil na političnem zemljevidu Evrope kot organizirana državna enota, ni niti najmanj preprosta naloga, še zlasti ne, ker je namenjen tujemu bralcu. Zato je razumljivo, da so to nalogo prebrali najbolj znani poznavalci evropskega naroda in države: E. Geysztor, Rostworski, J. Tazbir in Wereszycki. Prispevki teh avtorjev zagotavljajo delu zgodovinski objektivizem, enotno in nedvomno trajno znanstveno in didaktično vrednost. Poljska država se je pojavila v zgodovinskem obzoru v drugi polovici 10. stoletja in je v svojem razvoju preživela obdobja, ki jih ni padcev. Pregled zgodovine Poljske daje našemu

bralcu popolno podobo vojaških, političnih in kulturnih dogodkov, ki so potekali v mejah Poljske od njenega nastanka do izbruha druge svetovne vojne. Obdobje hitlerjevske okupacije je orisano le z nekaj osnovnimi potezami. Knjiga skuša prav tako prikazati evropsko naravo poljske zgodovine in njen posebni, samostojni delež pri nastajanju evropske zgodovine. Prav tisti odlomki, v katerih avtorji opozarjajo na dvojnost v poljski zgodovini (na to, kar je skupno vsej Evropi, in to, kar je izvirno značilno le za Poljsko), spadajo med najzanimivejše dele te knjige. Poleg zglede obdelane politične zgodovine in zgodovine gospodarstva vsebuje delo tudi odlične podatke iz arheologije, etnologije, sociologije, umetnostne in glasbene zgodovine ter zgodovine poljskega jezika in literature. Pomembni so tudi odlomki, v katerih avtorji govorijo o prispevku Poljske k splošni evropski kulturi in znanosti.

To brez dvojna pomembno in zanimivo delo, ki smo ga med prvimi prevedli Slovenci, je bogato ilustrirano s slikami, zemljevidi in diagrami. Besedilo iz poljskega rokopisa sta odlično prevedla Rozka Štefan in Niko Jež.

Svetovi otroške domišljije

Knjižne zbirke za otroke založbe Mladinska knjiga

Program knjižnih izdaj, kakršnega načrtujejo pri založbi Mladinska knjiga, je tako vsebinsko kot oblikovno prilagojen različnim starostnim stopnjam otrok. Njegovi sestavljavci skušajo zajeti vanj predvsem kakovostna dela domačih pisateljev in likovnikov ter najboljša prevedena dela tujih avtorjev, ki pišejo za otroke. Upoštevajo predvsem takšna dela, ki zbujejo v otroku zanimanje za knjigo, obenem pa spodbujajo njegovo domišljijo in ustvarjalnost. Tako obsega vsakoletni knjižni program Mladinske knjige precej uspešnih stalnih zbirk, namenjenih najmlajšim, pa tudi osnovnošolcem.

O namenu zbirke **Najdihojca** — v njej izhajajo knjige za najmlajše — pričča že oblikovna zasnova slikanic; te so narejene kot raztegljivke ali prepogljivke, tako da so lahko tudi uporabna igrača in pomoč otroku pri njegovih prvih zavestnih stikih s svetom. Takšno koristolno pomagalo sta tudi izdajali lepopisatelj Metulj in Medved, v katerih so slikovito upodobljene živali.

Tej starostni stopnji sta primerni tudi zbirki **Pobarvanke** in **Pedenped**, ki sta po svoji zasnovi najprimernejši za predšolske otroke. Knjižice iz zbirke Pedenped zapolnjujejo vzgojne ilustracije ali krajša besedila, ki so vezana predvsem na otrokov zunanji predstavi svet. Takšna je knjižica Skrivalice z ilustracijami Kamile Volčanšek. Vendar bi lahko ob tej izdaji kritično spregovorili predvsem o besedilu, pesmicah, ki so za predšolskega otroka težko razumljive.

Zbirka **Čebelica** je že povsem namenjena šolarjem nižjih razredov, saj so v tankih knjižicah zbrane pesmi, uganke, krajše pripovedi in pravljice. Z njimi šolarji prijetno dopolnjujejo svoje znanje.

Prav presenetljiva je knjižica **Zdravilo za poredneže**; besedilo zanjo je napisal Slavko Pregl, oblikovala jo je Marija Lucija

Stupica, v zbirki **Mala slikanica**. Najbrž bo zanimiva in zabavna bolj za večjega in celo za odraslega bralca, ki se zna razveseliti posrečenih besednih iger, poi-gravanj in podpomenov, kot za mlajšega otroka, ki si bo lahko v njej ogledoval le slike, saj je zanj pomensko mnogo pretežka in prezapletena. Sicer pa prinaša ta zbirka priredbe ljudskih pravljic, pesmi in krajša besedila sodobnih avtorjev.

Nekoliko drugače likovno zasnovana je zbirka **Velika slikanica**: v njej izdane knjige vsebujejo predvsem takšna pravljicna besedila, ki so najprimernejša za ilustriranje. Knjigi s tako poučeno ilustrativno noto sta priljubljeno besedilo Leopolda Suhodolčana Z nami se igra krojaček Hlaček, ki jo je ilustriral Marlenka Stupica in knjiga Gregorja Strnišca Jedca Mesca, za katero je napravil likovno predlogo Kostja Gatnik.

Od zbirke **Deteljica**, ki je nekakšen prehod od slikanic k zahtevnejšim, a še vedno slikovito precej opremljenim besedilom, bodo lahko prešli otroci, ki že dovolj dobro berejo, h knjigam iz **Cičibanove knjižnice**. Med temi je izšla tudi razveseljiva in zabavna novost, knjiga Marjete Novak Sova v pižami.

V zbirki **Sončnica**, ki obsega najboljša sodobna jugoslovanska dela za otroke, verjetno ni treba predstavljati knjige Branka Copic Doživljaji mačka Toša. V tej zbirki ima besedilo že vidnejše mesto, zahtevnejše so tudi ilustracije, ki samo spremljajo besedilo.

Ob teh knjižicah Mladinske knjige in izbranih programih za otroke lahko trdimo, da bomo ob tako zasnovanih in oblikovanih zbirkah otroka lahko pravilno in primerno vodili skozi slikovno-knjižni svet in mu že zgodaj omogočili vpogled v najbolj kakovostno domače in tuje leposlovje, namenjeno otrokom.

VLASTA KUNEJ

O otroku za otroka

Književnice Branke Jurca ni treba posebej predstavljati. Kot pisateljica, ki ustvarja za otroke in mladino, je priljubljena ne le na Slovenskem, temveč tudi v drugih republikah in celo zunaj Jugoslavije, saj so mnoge njene knjige prevedene v tuje jezike.

To pot je napisala novo knjigo, ki ji je dala naslov **ANČA POMARANČA**. V njej je zbranih 22 kratkih zgodbic o Vrtavčkovih Anči Pomaranči, radoživi in bistri predšolski deklici.

Snov za te zgodbe je črpala Branka Jurca iz otrokovega vsakdanjega življenja in okolja. Anča Pomaranča živi v urejenem, varnem in ljubečem okolju, zato se lahko nemoteno razvija. Zmeraj je otroško sproščena in vesela, zato ji življenje teče kot igra, četudi je del te igre tudi že uvod v kasnejše resno delo.

Branka Jurca piše predvsem o otrocih. V njenih zgodbah se stvarnost njenega otroštva, že zdavnaj odmaknjena v daljno preteklost, smotno prepleta s pisateljsko domišljijo. To in odlično poznavanje otroškega sveta in otrokovega doživljanja življe-

nja v družini in zunaj nje omogoča pisateljici upodabljanje takšnih posrečenih in izvirnih otroških likov.

Avtoričino jasno, preprosto in z nevsiljivo šegavostjo prepleteno pisanje pričča, da ima Branka Jurca za seboj že nadvse uspešno in zelo bogato pisateljsko ustvarjalno pot. Njeno izražanje je prečiščeno, nobena beseda ni ne preveč ne premalo. Takšna skrajno preprosta, izrazno povsem neobremenjena in že kar virtuoza dikcija uvršča pisateljico med klasične slovenske mladinske književnosti.

Nova knjiga Branke Jurca Anča Pomaranča je primerno berivo zlasti za otroke male šole ter za učence in učence nižjih razredov osnovnih šol. Morda bi bilo prav zato koristno, če bi besedilo Anče Pomaranče presneli tudi na magnetofonski trak.

Besedilo v knjigi odlično dopolnjujejo številne barvne ilustracije akademске slikarke Marjane Jemec-Božič, ki so prijetno barvno usklajene in s svojo neposrednostjo blizu otrokom.

V. T. ARHAR

Začnimo pri pomanjkljivostih

Nadaljevanje s 7. strani

Po določili o možnostih vpisa v konkretni srednji program brez pozitivne ocene iz tujega jezika in možnosti napredovanja z negativno oceno pa učenci zlahka sklepajo, da »pozitivno« znanje tujega jezika tudi ni potrebno za doseg ustreznega strokovnega znanja in se zato za tak predmet res zelo malo učijo.

Štiri petine naših učencev ne nadaljuje izobraževanja do pete stopnje zahtevnosti in večina se jih je že v osnovni šoli, predvsem v sedmem in osmem razredu odločila, v kateri usmeritvi bo nadaljevala šolanje. Že tedaj so se zavedali, da se bodo lahko vpisali celo z negativno oceno iz tujega jezika in zato tudi niso delali dovolj zavzeto. Rezultat je vsekar tudi slabo poprejšnje znanje teh učencev, čeprav jih je večina le imela v osnovni šoli zadostno oceno.

Poleg do zdaj omenjenih dejavnikov moram seveda poudariti še učiteljevo možnost vpliva na učno motivacijo. Dr. Barica Marentič-Požarnikova ugotavlja v svojem delu Dejavniki in metode uspešnega učenja (DDU

Univerzum, Ljubljana 1980, str. 98), da so to predvsem uravnavanje zahtev do posameznih učencev, odzivanje na posledice učne dejavnosti, spodbujanje učencev k sodelovanju na vseh stopnjah učnega procesa.

Če naj učitelj pomembno vpliva na učno motivacijo z uravnavanjem zahtev ali težavnosti nalog, ki jih daje posameznim učencem in skupinam, potem je individualizacija in diferenciacija tako smotrov kot vsebin nujna. Zastavlja pa se vprašanje, ali je sploh mogoče in ali smemo, glede na enotnost skupne vzgojno-izobrazbene osnove toliko diferencirati in individualizirati zahteve, da bomo lahko s takim delom dvignili motivacijo učencev za učenje tega predmeta (poprejšnje znanje), in ali more učitelj v takih razmerah sploh delati po predpisanem programu in z učbenikom. Premočna diferenciacija pa ogroža tudi učenjsko prednost.

In ne nazadnje: ali ni ocena pri tem predmetu izgubila precej svoje motivacijske funkcije, morda celo več, kot bi bilo prav?

TANJA BEZIČ

Napake je težko popravljati

Sevilne razprave, pogovori, sveti in gradivo, objavljeno v komunistu v začetku aprila, so podlaga za delo komunistov 7. seji centralnega komiteja KS, namenjeni kadrovske politiki. Od pogovorov naj opozornost na dva; ki sta bila za pedagoške delavce posebno pomembna, saj sta obravnavala kadrovske politike v vzgoji in izobraževanju. Prvega pogovora so udeležili predstavniki vzgojno-varstvenih organizacij, učiteljev in srednjih šol, na drugi pa so o kadrovske politiki na univerzah razpravljali najbolj govorni komunisti obeh slovenskih univerz.

Za oba pogovora — in seveda tudi za kadrovske politike na celotnem področju vzgoje in izobraževanja — enotna ugotovitev: se namreč pri reševanju zapletenih problemov vse prepogosto delamo kampanjsko. To velja tudi za zvezo komunistov. Zmečeno se pokaže, da se kaj spoznamo, kadar govorimo o načelnih vprašanjih — kar zadeva kadrovske politike, težje pa je dogovorjena naloga uresničevati. Pri tem smo

tudi komunisti vse preveč neodločni, oportunistični. Prav pri izvajanju kadrovske politike pa bi si še zdaleč ne smeli privoščiti neodločnosti in oportunizma. Kadrovska politika tudi ne prenese kampanjskega dela, zahteva sistematičnost, spremljanje in sprotno strokovno analizo, so menili delavci predšolskih, osnovnošolskih in srednješolskih organizacij. Ker pa smo precej let delali nenačrtno — in tudi zato, ker zveza komunistov kar trinajst let kadrovske politike ni obravnavala celostno — imamo prav s kadri izredno veliko težav.

Tudi kadrovska sestava v šolstvu je slaba — v vrtcih in osnovnih šolah že kar nenormalna, saj se z vzgojo in izobraževanjem otrok ukvarjajo skoraj samo ženske — na univerzi pa se starostna sestava učiteljev iz leta v leto slabša, čedalje slabša pa je tudi strokovnost, so menili nekateri univerzitetni učitelji. Za tako neugodno kadrovske sestavo ni krivo samo šolstvo. Res je veliko oportunističnih — pri delu habilitacijskih komisij ni tako redko načelo »jaz tebi — ti meni«, na osnovnih in srednjih šolah pa le

malokdaj neustrezno usposobljene učitelje zamenjajo z usposobljenimi — in tudi objektivnih vzrokov.

Šolstvo v najširšem pomenu besede je pač odsev stanja v družbi, in če ta družba za kako področje ne daje dovolj denarja, če ne skrbi tudi za gmotni položaj delavcev na tem področju, potem ni čudno, če v šolah prevladuje »negativna selekcija kadrov«. Mladi se pač ne odločajo za kak poklic zato, ker o njem veliko in lepo govorimo — pa tudi od časti ni mogoče dolgo živeti. In ker je kadrovska sestava v vzgoji in izobraževanju čedalje slabša, je treba ukrepati takoj — saj smo v zadnjih letih zamudili že najmanj dve priložnosti. Tisto, pred desetimi leti, ko smo reformirali srednje pedagoško šolstvo, in tisto pred dvema letoma — ob uvedbi srednjega usmerjenega izobraževanja. Napake je težko popravljati — lažje se jim je izogibati. To pa pomeni predvsem vztrajati pri dolgoročnem načrtovanju kadrovskih potreb — tako v organizacijah združenega dela kot v šolstvu. Podatki pa kažejo, da zdajšnje

združeno delo, ki naj bi nenehno zviševalo produktivnost in se pospešeno vključilo v mednarodno tržišče, potrebuje skoraj 40% nekvalificirane delovne sile. Jasno je, da se spoznanje o vrednosti znanja le še ni tako zakoreninilo, kot govorimo in kot si želimo. Skrbeti moramo za izboljšanje kadrovske sestave v našem šolstvu, saj nam ne sme biti vseeno, kdo vzgaja in izobražuje naš mladi rod — kdo in kako mu vceplja v zavest odnos do znanja in dela. In končno: tudi odnos družbe do znanja se kaže v njenem odnosu do pedagoških delavcev, do njihovega vrednotenja in nagrajevanja. Vsi pa vemo, kakšen je družbeni in gmotni položaj našega učitelja, pa tudi to, da se ta položaj nenehno slabša. Zato mora sindikat čimprej pripraviti analizo in predloge, kako to slabšanje preprečiti. Tudi to je bil eden od sklepov pogovora osnovnošolskih in srednješolskih učiteljev komunistov ob pripravah na 7. sejo centralnega komiteja o kadrovske politiki.

JASNA TEPINA

VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNA ORGANIZACIJA ŽALEC

razpisuje na podlagi sklepov pristojnih samoupravnih organov teleteljnih organizacij naslednja prosta dela in naloga

OSNOVNA ŠOLA VLADO BAGAT BRASLOVČE
2 učiteljev razrednega pouka za nedoločen čas s polnim delovnim časom
učitelja razrednega pouka za določen čas s polnim delovnim časom

OSNOVNA ŠOLA NADE CILENŠEK GRIŽE
učitelja biologije in kemije, PRU ali P, za nedoločen čas s polnim delovnim časom

OSNOVNA ŠOLA MIROSLAV ŠIRCA PETROVČE
učitelja tehnične in likovne vzgoje, PRU ali P
učitelja gospodinjstva — vodje prehrane, PRU

objavljamo za nedoločen čas s polnim delovnim časom.

OSNOVNA ŠOLA VERA ŠLANDER POLZELA
učitelja telesne vzgoje, PRU ali P za nedoločen čas s polnim delovnim časom

OSNOVNA ŠOLA BRATOV JUHART ŠEMPETER
učitelja glasbene vzgoje, PRU ali P za nedoločen čas s polnim delovnim časom
Na voljo je enosobno stanovanje.

OSNOVNA ŠOLA IVAN FARČNIK-BUČ VRANSKO
2 učiteljev razrednega pouka v podaljšanem bivanju
učitelja tehnične vzgoje, PRU ali P
učitelja matematike in tehnične vzgoje, PRU ali P
učitelja glasbene vzgoje, PRU ali P
učitelja telesne vzgoje, PRU ali P

objavljamo za nedoločen čas s polnim delovnim časom.

OSNOVNA ŠOLA LJUBA MIKUŠ ŽALEC
učitelja telesne vzgoje, PRU ali P
učitelja tehnične vzgoje, PRU ali P

objavljamo za nedoločen čas s polnim delovnim časom.
učitelja si bosta morala med delom pridobiti dopolnilno izobrazbo za delo z duševno prizadetimi otroki.

GLASBENA ŠOLA RISTO SAVIN ŽALEC
učitelja harmonike, PRU
učitelja klavirja, P
učitelja kitare, PRU
učitelja trobil, P

objavljamo za nedoločen čas s polnim delovnim časom.

VZGOJNO-VARSTVENI ZAVOD JANKO HERMAN ŽALEC
vzgojiteljica za nedoločen čas s polnim delovnim časom.
Pogoj:
— srednja izobrazba vzgojiteljske smeri
— opravljen strokovni izpit.

Kandidati za razpisana dela in naloge naj pošljejo prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev v 8 dneh po objavi razpisa na naslov temeljne organizacije.
O izbiri bodo obveščeni v 15 dneh po poteku roka za prijavo.

SREDNJE KOVINARSKO-STROJNE IN METALURŠKE ŠOLE

razpisuje prosta dela in naloge

učitelja geografije in zgodovine, P, s polnim delovnim časom za določen čas (za šolsko leto 1983/84)
učitelja telesne vzgoje, P, za nedoločen čas s polovičnim delovnim časom

Podatki: Kandidati morajo ustrezati pogojem učitelja v usmerjenem izobraževanju, ki jih predpisuje zakon.

Razpisna komisija OSNOVNE ŠOLE CVETKO GOLAR ŠKOFJA LOKA

razpisuje prosta dela in naloge

— učitelja telesne vzgoje (posebna telesna vzgoja), visoka izobrazba z ustrežno usmeritvijo in eno leto delovnih izkušenj
— učitelja likovnega in tehničnega pouka, pogoj: PA

Začetek dela 1. 9. 1983.

Prijave pošljite v 15 dneh po objavi razpisa na naslov: Osnovna šola Cvetko Golar Škofja Loka, Frankovo 51.

Prijavi priložite dokazila o izpolnjevanju pogojev, ki so navedeni v tem razpisu.

Kandidata bomo izbrali najpozneje v 10 dneh po preteku razpisnega roka. O izbiri bodo pisno obveščeni.

Razpisna komisija GLASBENE ŠOLE BREŽICE, Cesta prvih borcev 22

razpisuje prosta dela in naloge

— individualnega poslovnega organa (za 4 leta)

Kandidat mora izpolnjevati pogoje iz 27. člena zakona o glasbenih šolah, obvladati zakonitosti slovenskega jezika in imeti:

- opravljen strokovni izpit
- najmanj 5 let delovnih izkušenj v glasbeni šoli
- ustrezne družbeno-politične in moralno-etične lastnosti
- strokovne in organizacijske sposobnosti.

Kandidati naj pošljejo prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev v 15 dneh po objavi razpisa razpisni komisiji. O izbiri bodo obveščeni v 30 dneh.

POPRAVEK

Komisija za medsebojna razmerja na OSNOVNI ŠOLI 17. OKTOBER V BELTINCIH umika razpis učitelja gospodinjstva za nedoločen čas na predmetni stopnji.

Na razredni stopnji pa spreminja razpisni pogoj — učitelja glasbenega pouka, ki bo vodil tudi pevski zbor, in sicer tako, da bo delovno razmerje sklenil za določen čas.

Odbor za medsebojna delovna razmerja OSNOVNE ŠOLE JANKO RIBIČ CEZANJEVCI

razpisuje dela in naloge

— učitelja nemškega jezika s polovično delovno obveznostjo, za določen čas (od 1. 9. 1983 do 30. 6. 1984).

Svet SREDNJE KOVINARSKO IN PROMETNE ŠOLE KOPER

razpisuje dela in naloge

1. učitelja italijanskega jezika in geografije, za nedoločen čas s polnim delovnim časom
2. učitelja italijanskega in angleškega jezika, za določen čas s polnim delovnim časom
3. učitelja italijanskega jezika in angleškega jezika, za določen čas s polovičnim delovnim časom
4. učitelja matematike, za nedoločen čas s polnim delovnim časom
5. učitelja matematike, za določen čas s polnim delovnim časom
6. učitelja osnovne tehnike proizvodnje, za nedoločen čas s polnim delovnim časom

Pogoji:

- Pod 1., 2., 3., 4. in 5. visoka izobrazba ustreznosti smeri.
- Pod 6. visoka izobrazba — diplomirani inženir strojništva s poprejšnjim znanjem enega od kovinarskih poklicev.

Kandidati naj pošljejo prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev v 15 dneh po objavi razpisa na naslov: Srednja kovinarska in prometna šola 66000 Koper, Izolska vrata 2.

Nove pedagoške knjige

Založba »Misao« v Novem Sadu bo v zbirki »Iskustva i putevi« izdala v kratkem naslednje knjige:

- dr. Nikola Potkonjak: Marks i Engels o vaspitanju
- dr. Nikola Potkonjak: Lenin o vaspitanju
- Danilo Nebrić: Obrazovanje za zanimanja prosvetne struke
- dr. Milan Žderić: Škola i životna sredina
- dr. Milan Mali: Mladi u opštenarodnoj odbrani i društvenoj samozaštiti
- dr. Mladenko Kumović: Idejnost u vaspitno-obrazovnem radu muzeja

Cena 300 din. Zbirko naročite na naslov: NIRO Misao, 21000 Novi Sad, Bulevar maršala Tita 24.

SREDNJA PEDAGOŠKA ŠOLA, LJUBLJANA, Resljeva 12

razpisuje prosta dela in naloge:

- za nedoločen čas s polnim delovnim časom
- učitelja matematike in fizike
- učitelja biologije
- učitelja geografije
- učitelja obrambe in zaščite
- za določen čas s polnim delovnim časom
- učitelja likovne vzgoje in OTP (zaželene so delovne izkušnje na področju oblikovanja materialov)
- učitelja angleškega in nemškega jezika

- za določen čas z manj kot polnim delovnim časom
- učitelja zdravstvene vzgoje, psihologije in organizacije delovne prakse
- učitelja obrambe in zaščite

Prijavljeni kandidati morajo izpolnjevati naslednje pogoje:

- ustreznost visoka izobrazba
- ustrezne moralno-politične lastnosti
- zaželene so delovne izkušnje

za določen čas s polnim delovnim časom
— laboranta za biologijo in kemijo
Pogoj: srednja izobrazba tehniške laborantske smeri.

Začetek dela je 1. 9. 1983.

Kandidati naj pošljejo prijave z dokazili na naslov šole najkasneje v 15 dneh po objavi razpisa.

30. OBLETNICA

Maturanti in profesorji murskosoboškega učiteljskega iz leta 1953 se bomo zbrali ob 30. obletnici 11. junija 1983 v Radencih. Zbirališče ob 18. uri pred restavracijo Vikend.

Prijave pošljite na naslov: Branko Puconja, Srednja šola za gostinstvo in turizem 69252 Radenci

OBVESTILO

Maturantke 4. č šolskega leta 1952—53 Učiteljskega v Ljubljani, bomo praznovali 30-letnico mature 17. junija 1983 v Gradu Podvin na Gorenjskem, kjer se bomo zbrale med 17. in 18. uro. Svojo udeležbo sporočite na naslov: Vida Štabuc (Koščak), Bistrica 16/B, 64290 Trzin (telefon: (064) 50-204).

30-LETNICA MATURE

Maturantke 4. d letnika, ki so končale učiteljske v Ljubljani leta 1953, se zberemo 11. junija ob 17. uri na Resljevi (staro učiteljske). Vabljeni tudi možje.

Prijavite se na naslov: Helena Vogrinc, Osnovna šola Artiče, 68253 Artiče ali na telefon: (068) 69-318 (šola) ali (068) 62-977 (doma).

SREČANJE

31. srečanje nekdanjih mariborskih učiteljskih, ki so opravljali maturo 1952, bo v soboto 4. junija 1983 v MARIBORU.

Zbrali se bomo med 16. in 17. uro v restavraciji OREL v Slovenski ulici.

Morebitne informacije dobite po telefonu štev. (062) 21-794 (naslov: A. Škrobar, Pedagoška šola Maribor).

Naknadne razpise

bomo objavili 6. in 20. junija.

Prosimo šole in druge organizacije, naj nam pošljejo razpisno gradivo vsaj teden dni pred navedenimi roki.

Vzgojno-varstvene in vzgojno-izobraževalne organizacije, ki bi želele objaviti zadnje razpise še v začetku julija, naj nam to pravočasno sporočijo po telefonu. Če bo več takih želja, bomo izdali zadnjo številko našega glasila v tem šolskem letu dne 11. julija.

Posamezne redne razpise objavljamo še sproti!

Komisija za delovna razmerja CENTRA SREDNJIH ŠOL DOMŽALE

razpisuje prosta dela in naloge:

za nedoločen čas s polnim delovnim časom:

- šolskega pedagoga — ustrežna visoka izobrazba (pedagogika, psihologija), 5 let delovnih izkušenj, strokovni izpit
- organizatorja proizvodne prakse — višja izobrazba strojne smeri, zaželen izpit iz varstva pri delu II. stopnje
- 5 učiteljev praktičnega pouka za kovinarsko usmeritev — višja izobrazba strojne smeri, zaželeno delo v poklicu varilec, strugar, rezkalec, strojni ključavničar in delovne izkušnje
- 5 učiteljev strokovno teoretičnih predmetov — dipl. inž. strojništva
- 2 učiteljev praktičnega pouka za usnjarsko-konfekcionarsko usmeritev — visja ali srednja izobrazba usnjarsko-krznarsko-konfekcijske smeri
- učitelja strokovno teoretičnih predmetov za usnjarsko usmeritev — končana srednja usnjarska šola in visoka ali višja izobrazba usnjarske ali kemijske smeri
- učitelja strokovno teoretičnih predmetov za usnjarsko galanterijsko usmeritev — končana srednja usnjarsko-galanterijska šola in visoka ali višja izobrazba galanterijske smeri
- 2 učiteljev obrambe in zaščite, visoka izobrazba

za določen čas s polnim delovnim časom:

- učitelja angleškega jezika, P
- učitelja kemije in blagovnanstva — visoka izob. izba kemijske ali sorodne smeri
- učitelja zgodovine in geografije, P
- učitelja ekonomike in organizacije, dipl. ekonomist

Prijave sprejema tajništvo Centra srednjih šol Domžale, Ljubljanska c. 105, 15 dni po objavi. Kandidati bodo obveščeni o izidu razpisa v 30 dneh po preteku roka za prijavo.

Razpisna komisija za imenovanje ravnatelja OSNOVNE ŠOLE SREDIŠČE OB DRAVI

razpisuje prosta dela in naloge

- ravnatelja

Kandidati morajo izpolnjevati pogoje za opravljanje del učitelja po določbi 96. člena zakona o osnovni šoli in imeti:

- opravljen strokovni izpit
- najmanj pet let pedagoških delovnih izkušenj
- organizacijske in strokovne sposobnosti in
- biti moralno-politično neoporečni.

Ravnatelj bo imenovan za štiri leta.

Kandidati naj pošljejo prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev in s kratkim življenjepisom in opisom dosedanjega dela v 15 dneh po objavi razpisa na naslov: Razpisna komisija za imenovanje ravnatelja, Osnovna šola Središče ob Dravi, 62277 Središče ob Dravi. O izbiri bodo obveščeni v 30 dneh po sklepu sveta osnovne šole.

MLADINSKI DOM TONE KOZEL FRAM

razpisuje za nedoločen čas dela in naloge

- 5 vzgojiteljev za delo z gojenci v skupini.

Pogoj:
— diplomiran specialni pedagog smeri MVO (motnje vedenja in osebnosti)

Prijave sprejemamo 8 dni po objavi razpisa.

OSNOVNA ŠOLA DR. JANEZ MENCINGER BOHINJSKA BISTRICA

razpisuje prosta dela in naloge

- učitelja likovnega pouka in družbenomoralne vzgoje
- učitelja telesne vzgoje
- učitelja angleškega in slovenskega jezika
- učitelja matematike in fizike (polovični delovni čas, za določen čas)

Pogoj:

- ustrežna izobrazba in primerne moralnopolitične lastnosti.

Prijavite se v 15 dneh po objavi razpisa.

Začetek dela je 1. 9. 1983.

Šola je celodnevna.

OSNOVNA ŠOLA FRANA ALBREHTA KAMNIK

Komisija za delovna razmerja

preklicuje

razpis prostih del in opravil šolskega pedagoga, ki je bil objavljen v PROSVETNEM DELAVCU, dne 18. 4. 1983.

Komisija za delovna razmerja pri svetu OSNOVNE ŠOLE JANKA PREMRLA-VOJKA KOPER

razpisuje dela in naloge

- učitelja tehnične vzgoje za nedoločen čas
- učitelja glasbene vzgoje za nedoločen čas
- učitelja italijanskega jezika za določen čas (nadomeščanje delavke, ki bo na porodniškem dopustu)

Pogoji: PRU ali P.

Začetek del za vse: 1. 9. 1983.

Prijave sprejemamo 15 dni po objavi razpisa.

Kandidati naj priložijo dokazila o strokovnosti in kratak življenjepis. Stanovanj ni.

Svet SREDNJE DRUŽBOSLOVNE ŠOLE SREČKA KOSOVELA, SEŽANA

razpisuje prosta dela in naloge s polnim delovnim časom

- 2 učiteljev matematike, ki bosta poučevala tudi računalništvo, profesor matematike ali matematike in fizike, za nedoločen čas
- učitelja fizike, profesor fizike ali matematike in fizike, za določen čas (nadomeščanje delavca, ki bo v JLA)
- učitelja strokovnih predmetov elektronike, dipl. inž. elektronike, za eno leto
- asistenta smeri elektronika, elektrótehnika elektronika, za eno leto

Delovno razmerje sklenemo s 1. septembrom 1983.

Kandidati naj pošljejo prijave z dokazili o strokovni usposobljenosti svetu Srednje družboslovne šole Srečka Kosovela, Sežana, Stjenkova 3, v 15 dneh po izidu razpisa.

Delovna skupnost OSNOVNE ŠOLE VITANJE

razpisuje dela in naloge

- ravnatelja

Kandidat mora poleg splošnih pogojev, predpisanih z zakonom o združenem delu, zakonom o osnovni šoli in družbenim dogovorom o oblikovanju kadrovske politike v občini Slovenske Konjice, izpolnjevati še te pogoje:

- da ima ustrežno pedagoško izobrazbo in vsaj pet let delovnih izkušenj v vzgojno-izobraževalnem delu;
- da je družbeno aktiven in ima pozitiven odnos do socialističnega samoupravljanja in do družbene lastnine.

Izbrani kandidat bo imenovan za 4 leta.

Kandidati naj pošljejo prijave in dokazila o izpolnjevanju razpisnih pogojev z oznako »za razpis ravnatelja« na naslov: TOŽD Osnovna šola Vitanje, 63205 Vitanje, razpisni komisiji pri delovni skupnosti osnovne šole Vitanje.

Prijave sprejemamo 15 dni po objavi razpisa.

Kandidate bomo obvestili o izidu razpisa v 30 dneh po končanem roku za prijave.

Komisija za delovna razmerja OSNOVNE ŠOLE STARŠE

razpisuje dela in naloge

- učitelja glasbene vzgoje, PRU, za nedoločen čas
- učitelja za delo v oddelku podaljšanega bivanja na razredni stopnji, PRU, za določen čas (od 1. 9. 1983 do 31. 8. 1984)

Prijavite se v 8 dneh po objavi razpisa na naslov: Komisija za delovna razmerja Osnovne šole Starše, Starše 5, 62205 Starše.

Razpisna komisija OSNOVNE ŠOLE VITKA PAVLIČA HRASTNIK

razpisuje prosta dela in naloge

- ravnatelja šole z delno učno obveznostjo (reelekcija)

Kandidat mora izpolnjevati splošne pogoje in imeti:

- z zakonom o vzgoji in izobraževanju prizadetih otrok in mladine predpisano izobrazbo — specialni pedagog, defektolog
- strokovni izpit
- najmanj 5 let delovnih izkušenj na osnovni šoli s prilagojenim programom
- aktiven in pozitiven odnos do samoupravljanja ter do družbenih interesov
- organizacijske in strokovne sposobnosti za uresničevanje smotrov in nalog v delovni organizaciji.

Svet

OSNOVNE ŠOLE IVAN NOVAK-OČKA LJUBLJANA, Na gaju

na osnovi 134. čl. statuta osnovne šole razpisuje dela in naloge

ravnatelja

Kandidat mora poleg splošnih pogojev določenih z zakonom o združenem delu, zakonom o osnovni šoli in družbenim dogovorom o oblikovanju kadrovske politike, izpolnjevati še naslednje pogoje:

- da je učitelj, ki izpolnjuje pogoje po 96. členu zakona o osnovni šoli;
- šolski svetovalni delavec, ki ima ustrežno višjo ali visoko izobrazbo v svoji stroki;
- drugi svetovalni delavec z ustrežno višjo ali visoko izobrazbo in najmanj 5 let delovnih izkušenj po opravljenem strokovnem izpitu pri vzgojno-izobraževalnem delu;
- da je družbeno-politično aktiven;
- da ima organizacijske in strokovne sposobnosti, ki zagotavljajo da bo s svojim delom prispeval k uresničevanju smotrov in nalog osnovne šole.

Mandat traja 4 leta.

Kandidati naj pošljejo prijave z opisom dosedanjega dela in z dokazili o izpolnjevanju pogojev v zaprti ovojnici z oznako »za razpis« na naslov: Osnovna šola Ivan Novak-Očka, Na gaju 2, 61210 Ljubljana. Prijave sprejemamo 15 dni po objavi razpisa. O izidu razpisa bomo kandidate obvestili v 30 dneh po končanem sprejemanju prijave.

SREDNJA ŠOLA DRUŽBOSLOVNE IN KOVINARSKO USMERITVE EDVARDA KARDELJA, ČRNOMELJ

razpisuje dela in naloge

- 2 učiteljev telesne vzgoje, P, in sicer: enega za nedoločen čas in polno učno obveznostjo in enega s polovičnim delovnim časom
- učitelja kemije, P, za nedoločen čas s polovično učno obveznostjo
- učitelja biologije in zdravstvene vzgoje, P, za določen čas (nadomeščanje delavke, ki je na bolniškem dopustu)

Prijave s potrebnimi dokazili o izpolnjevanju razpisnih pogojev pošljite na naslov šole v 8 dneh po objavi razpisa.

OSNOVNA ŠOLA MAKS PLETERŠNIK PIŠECE

razpisuje dela in naloge

- učitelja slovenskega jezika in knjižničarstva za nedoločen čas
- učitelja angleškega jezika in dopolnjevanje v komb. odd. P za nedoločen čas
- učitelja matematike in fizike za nedoločen čas
- učitelja telesne vzgoje, ki bo dopolnjeval obveznosti pri polni glasbene vzgoje in v oddelku PB za nedoločen čas

Pogoj: Kandidati morajo izpolnjevati pogoje, predpisane z zakonom o osnovni šoli.

Kandidati naj pošljejo prijave z dokazili o strokovnosti in življenjskim delu v osmih dneh na Osnovno šolo Maks Pleteršnik Pišecce, 68255 Pišecce. O izidu razpisa bodo obveščeni v osmih dneh po izbiri. Stanovanj ni.

OSNOVNA ŠOLA SOLKAN — NOVA GORICA

razpisuje dela in naloge

- učitelja glasbenega pouka in zborovodstva, za nedoločen čas (od 1. 9. 1983)
- učitelja telesne vzgoje, za nedoločen čas od 1. 9. 1983

Pogoj: PRU ali P za glasbeni pouk

Pogoj: PRU ali P za telesno vzgojo.

Stanovanja ni.

Razpisna komisija pri svetu OSNOVNE ŠOLE SOLKAN NOVA GORICA

razpisuje prosta dela in naloge

pomočnika ravnatelja

Kandidat mora izpolnjevati splošne pogoje, določene z zakonom o združenem delu in zakonom o OŠ in imeti:

- ustrežno pedagoško izobrazbo in 5 let delovnih izkušenj na dročju vzgoje in izobraževanja
- organizacijske sposobnosti ter
- biti družbeno politično aktiven in imeti pozitiven odnos do družbenega premoženja in samoupravljanja.

Mandat traja 4 leta.

Kandidati naj pošljejo prijave z opisom dosedanjega dela in dokazili o izpolnjevanju pogojev na naslov: Razpisna komisija pri osnovni šoli Solkan Nova Gorica, Šolska 25. Prijave sprejemamo 10 dni po objavi razpisa. Prijavljene kandidate bomo obvestili o izbiri v 30 dneh po zaključku razpisnega roka.

prosvetni
delavec

Ustanovitelj: Republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti ter izobraževalna skupnost Slovenije — Izhaja štirinajstredno med šolskim letom.

Izdajateljski svet ČZP Prosvetni delavec: predsednik Aleš Golja, Bo-

gdan Čepič, Tea Dominko, Leopold Kežar, Franci Kržan, Marjana Kunej, Vida Nered, Albin Puclin, Marija Skalar, Janez Sušnik, Jože Valentinčič, Viktor Zorž

Uredniški odbor: Geza Čahuk, Tea Dominko, Jure Gartner, Marjana Kunej, Rudi Lešnik, Barica Marentič-Požarnik, Veljko

Troha, Jože Valentinčič, Marija Velikonja, Majda Vujović
Uredništvo: Jože Valentinčič, glavni urednik, Marjana Kunej, odgovorna urednica, Tea Dominko, tehnična urednica.
Naslov uredništva in uprave: Poljanski nasip 28, tel.: 315-585, poštni predal 21, Ljubljana 61104

Rokopisov in fotografij ne vračamo. Letna naročnina znaša 280 din za posameznike, 500 din pa za organizacije združenega dela in delovne skupnosti. Cena izvoda 15 din, pri povečanem obsegu pa 20 din. Studentje imajo pri skupinskih naročilih poseben popust. Številka tekočega računa: 50101-603-46509.

Tiska ČZP Ljudska pravica. ISSN 0033-1643
Po mnenju Republiškega komisija za vzgojo in izobraževanje časnik »Prosvetni delavec« prost temeljnega davka od prodaje meta proizvodov (glej 7. točko odstavka 36. člena zakona o davčenju proizvodov in storitev prometu).